

2016

SUOMEN ASEVALVONTARAPORTTI

SAFERGLOBE

SISÄLLYSLUETTELO

- 4 Tiivistelmä
- 5 Johdanto

OSA I ASEVALVONTA

- 7 Asevalvonta maailmanlaajuisesti
 - 11 LAATIKKO 1: ASEKAUPPASOPIMUKSEN ENSIMMÄINEN RAPORTOINTIKERTA
 - 12 Asevalvonta Suomessa
 - 17 LAATIKKO 2: SUOMEN ASEVENTIÄ RAJOITTAVAT MONET KANSAINVÄLISET VELVOTTEET

OSA II ASEKAUPPA

- 19 Maailman sotatuotekauppa 2015
 - 23 TAPAUSTARKASTELU MAAILMAN SOTATUOTEKAUPASTA:
SAKSALAISETA KÄYTETTIIN IHMISOIKEUSRIKKOMUKSIIN MEKSIKOSSA
 - 24 LAATIKKO 3: PUOLUSTUSMENOILLA OIKEUTETAAN EU:N BUDJETTISÄÄNNÖSTEN RIKKOMINEN
- 25 Suomen aseventi 2015
 - TAPAUSTARKASTELUITA SUOMEN ASEVIENNISTÄ:
 - 31 PATRIAN KAUPAT MONINKERTAISTANEET SUOMEN ASEVIENNIN ARABIAN NIEMIMAALLE
 - 32 PANSSARIVAUNUJA SUOMEN KAUTTA BOKO HARAMIN VASTAISEEN TAISTELUUN
 - 32 TURKIN TURVALLISUUSVIRANOMAISILLE LAPUAN PATRUUNOITA
 - 33 ASEVENTEJÄ AUTORITÄÄRISEEN TURKMENISTANIIN
 - 33 SUOMALAINEN JA ISRAELILAINEN ASETEOLLISUUS YHTEISTYÖSSÄ
 - 35 Suomen asetuonti 2015
 - 39 LAATIKKO 4: KUSTANNUSSÄÄSTÖJÄ POHJOISMAIDEN YHTEISILLÄ SOTATUOTEHANKINNOILLA
 - 40 Lähteet
 - 44 Lyhyt sanasto

Taulukot

- 9 TAULUKKO 1. MUUTOKSET ASEVALVONTASOPIMUKSISSA 1.8.2015–31.7.2016
- 16 TAULUKKO 2. SUOMEN VIENTIVALVONNAN LÄPINÄKYVYYS

Kartat

- 20 KARTTA 1. MAAILMAN SOTATUOTEKAUPPA 2015
- 26 KARTTA 2. SUOMEN ASEVENTI 2015
- 36 KARTTA 3. SUOMEN ASETUONTI 2015

Kuviot

- 14 KUVIO 1. SUOMEN VIENTILUPAJÄRJESTELMÄ
- 25 KUVIO 2. SUOMEN ASEVENTI 2015
- 28 KUVIO 3. SOTATUOTEVIENNIN KEHITYS 1999–2015
- 29 KUVIO 4. KAKSIKÄYTÖTUOTTEIDEN VIENTILUPIEN MÄÄRÄN KEHITYS 2011–2015
- 30 KUVIO 5. KAKSIKÄYTÖTUOTTEIDEN VIENTILUPIEN JAKAUTUMINEN MAANOSITTAIN 2015

Suomen asevalvontaraportti
2016

8. vuosikerta
ISSN: 2342-3447
ISBN: 978-952-6679-11-2 (painettu)
978-952-6679-10-5 (pdf)

Julkaisija: SaferGlobe
Päätoimittaja: Kari Paasonen
Toimituskunta: Mira Kajo, Anne Koivula, Elli Kytölä, Johannes Lehtinen,
Honna Marttila, Jarmo Pykälä, Mert Sasioglu, Milja Suihko, Timmy Trümpler,
Ville Uusitupa, Nora Westerlund
Sähköposti: armscontrol@saferglobe.fi
Ulkoasu ja taitto: Mikko Branders
Kannen kuva: Zak Smith, Competition Dynamics

Painopaikesta: Next Print, Helsinki

Suomen asevalvontaraportin tilaukset www.holvi.com/shop/saferglobe.

SaferGlobe on riippumaton ajatusautomo, joka tekee tutkimusta ja kehittää työvälineitä kestävän rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Tämän reportin julkaisua ovat tukeneet Amnesty International Suomen osasto, Lääkärin sosiaalinen vastuu, Suomen Rauhanliitto sekä Suomen Sadankomitea.

Lisätietoja: www.saferglobe.fi

TIIVISTELMÄ

Suomen asevalvontaraportissa käsitellään sekä Suomessa että maailmanlaajuisesti tapahtuneita viimeikaisia kehityksiä asevalvonnassa ja asekaupassa.

Keskeisiä teemoja kansainvälisessä asevalvonnassa viimeksi kuluneen vuoden aikana olivat kansainvälisen asekauppasopimuksen toimeenpano ja ydinturvallisuus. Vuonna 2014 voimaan astuneen asekauppasopimuksen jäsenmäärä kasvoi, mutta erityisesti joidenkin suurien aseviejämien sitoutuneisuus tehokkaaseen asevalvontaan herätti huolta. Ydinturvallisuuden alalla Iranin ydinohjelmaan liittyneet pakotteet poistettiin, Intiaa ei hyväksytty ydinalan viejämaiden ryhmään, ja Pohjois-Korea jatkoi ydinkokeita. Ydinaseita koskeva kieltosopimus eteni.

Suomessa asevalvonnan osalta herättivät keskustelu erityisesti Suomen aseviennit Lähi-itään sekä se, että Suomi vastusti EU:n asedirektiiviin kiristämistä. Suomi on vastustanut direktiiviin kiristämistä, koska on pelänyt sen vähentävän Suomen puolustuksen uskottavuutta. Kesällä 2016 sisäministeriön poliisiosasto ei ollut selvillä siitä, että sen vastuulla oli kidutusvälineiden vienti- ja tuontilupahakemusten käsittely ja raportointi Euroopan komissiolle. Suomen asevienniä rajoittaa kansallisen lainsääädännön ohella kansainvälisen oikeus, jonka soveltaminen on kuitenkin käytännössä haasteellista.

Maailman sotatuotekauppa on 2000-luvulla ollut kasvussa. Keski- ja Itä-Euroopassa sotilasmenet nousivat voimakkaasti vuonna 2015 Ukrainan sodan vuoksi. Etelä-Kiinan merta ympäröivien valtioiden varustelumenot kasvoivat merialuetta koskevan aluekiistan takia. Syrian ja Jemenin sisällissodat sekä muut alueen jännitteet puolestaan pitivät yllä asevarustelia Lähi-idässä. Saudi-Arabian sekä eräiden muiden valtioiden kautta Euroopasta on kulkeutunut runsaasti aseita Syyriassa ja Jemenissä toimiville ryhmittymille. Maailman sotatuotekauppa on 2000-luvulla ollut kasvussa. Keski- ja Itä-Euroopassa sotilasmenet nousivat voimakkaasti vuonna 2015 Ukrainan sodan vuoksi. Etelä-Kiinan merta ympäröivien valtioiden varustelumenot kasvoivat merialuetta koskevan aluekiistan takia. Syrian ja Jemenin sisällissodat sekä muut alueen jännitteet puolestaan pitivät yllä asevarustelia Lähi-idässä. Saudi-Arabian sekä eräiden muiden valtioiden kautta Euroopasta on kulkeutunut runsaasti aseita Syyriassa ja Jemenissä toimiville ryhmittymille. Maailman sotatuotekauppa koskien raportissa esitellään tarkemmin tapaus, jossa Saksasta Meksikoon vietyjä rynnäkkökivääreitä käytettiin ihmisoikeusrikkomuksiin. Raportissa kiinnitetään huomiota myös siihen, että Ranskalle on annettu lupa rikkoa EU:n budgettisääntöjä puolustusmenojen lisäämiseksi.

Suomen sotatuoteviennin arvo vuonna 2015 oli 99 miljoonaa euroa. Suurimmat sotatuoteviennit tehtiin Etelä-Afrikkaan ja Saudi-Arabiaan. Ensimmäistä kertaa vuodesta 2002 alkavan tilastoinnin aikana EU ei ollut Suomen sotatuoteviennin merkittävin kohdealue. Kaksikäyttötuotteille myönnetyjen vientilupien määrä on vuosina 2015 ja 2014 ollut korkea verrattuna aiempaan vuosiin. Vuonna 2015 siviiliaseita vietin Suomesta 77 miljoonalla eurolla. Raportissa tarkastellaan lähemmin joitain Suomen asevientejä. Suomesta myytiin panssariajoneuvoja Arabiemiraatikuntaan SaferGloben arvion mukaan 70 miljoonalla eurolla. Kyseenalaista asekuljetuksista epäilty tsekkitäytäntöön yritys sai valtioneuvostolta luvan viidenä 40 panssariajoneuvon Suomen kautta Nigerialaan. Suomesta vietin tarkkuuskivääreitä Turkmenistaniin ja patruunoita Turkkiin huolimatta maiden ihmisoikeusrikkomuksista ja Turkin hallinnon ja Kurdistaniin työväenpuolueen välistä konfliktista. Suomalaisen ja israelilaisen aseteoliisuuden yhteistyö jatkui.

Suomen Puolustusvoimat käytti sotatuotteiden hankintaan vuonna 2015 liki puoli miljardia euroa. Suomen puolustusmateriaalipoliittisen strategian mukaisesti suurimmat hankinnat tehtiin EU- ja Nato-maista sekä Pohjoismaista. Tykistöammukset muodostivat suurimman hankintakonkonaisuuden. Suomi, Tanska, Norja ja Ruotsi allekirjoittivat sotatuotteiden yhteishankintasopimuksen, jolla on tarkoitus saavuttaa kustannussäästöjä ja tiivistää yhteistyötä. Sopimus on Euroopassa ainutlaatuinen.

JOHDANTO

Maailma on monella mittarilla mitattuna muuttunut rauhanomaisemmaksi vuosikymmenten kuluessa. 2000-luvulla aseellisiin konfliktieihin liittyvissä taisteluissa on joka vuosi kuollut alle 20 ihmistä miljoonaa maapallon asukasta kohti. Korean sodan aikana vuonna 1950 vastaava luku oli yli 200, seuraava piikki vuonna 1971 Vietnamin sodan aikaan lähenteli sataa¹. Vastaavalla tavalla laskettuna toisen maailmansodan vuosina kuhonuhreja oli tuhansia jokaista miljoonaa maailman ihmistä kohti². Huolimatta ajan myötä tapahtuneesta positiivisesta kehityksestä aseelliset konfliktit aiheuttavat yhä valtavaa ihmihävitystä, heikentävät talouskasvua ja kuluttavat luonnonvaroja³. Asekaupalla on osansa näiden konfliktien syttymisessä ja erityisesti niiden pitkittymisessä.

Asekauppa ja erityisesti Suomen aseviennit epävakaille alueille ovat herättäneet keskustelua myös Suomessa. Toisaalta Suomen asevientejä on puolustettu sillä, että euromäärisesti vienti on verraten vähäistä.

On totta, että verrattaessa maailman suurimpiin asevientiin Suomen osuus maailman aseviennistä on pieni. Suomi on kuitenkin 2000-luvulla ollut maailman 23. suurin aseviejä, ja jos valtioiden asevienti suhteutetaan väkilukuun, Suomen sijoitus on 13. Kun ottaa huomioon, että maailmassa on noin 200 valtiota, Suomi sijoittuu vertailussa ennenmin kärki- kuin häntäpäähän⁴.

Suomi on erityisen merkittävä viejä tietyissä tuoteryhmissä. Säähavaintolaitteilla on nykyikäisessä sodankäynnissä keskeinen rooli esimerkiksi tykistön osumatarkkuuden takaamisessa. Suomalaisella Vaisalalla on hallussaan merkittävä osuus sotilaskäytöön tarkoitettujen säähavaintolaitteiden maailman markkinoista. Yhtiö on myynyt säähavaintolaitteitaan muun muassa Intian ja Pa-

kistanin asevoimille, jotka taistelevat Kashmirissa toisiaan vastaan^{5,6,7}.

Merkittävä ei kuitenkaan ole vain se, kuinka paljon aseita viedään, vaan myös se, minne ja kehnen käyttöön aseet menevät. Ruotsi vie sotatuotteita moninkertaisesti verrattuna Suomeen. Ruotsin ulkoministerin arvosteltua Saudi-Arabian ihmisoikeustilannetta Ruotsi päätti maaliskuussa 2015 olla uudistamatta Ruotsin ja Saudi-Arabian välistä sopimusta puolustusteollisesta yhteistyöstä. Sopimuksen olisi arvioitu olleen miljardien kruunujen arvoineen ja sopimuksen purkaminen tarkoitti käytännössä, että Ruotsi lopetti aseviennit Saudi-Arabiaan^{8,9}. Suomi puolestaan solmi Saudi-Arabian kanssa kesäkuussa 2015 yhteisymmärryspöytäkirjan edistääkseen suomalaisten aseiden vientiä alueelle¹⁰. Kun yhteisymmärryspöytäkirja solmittiin, Jemenin sisällissodassa taistelevaa Saudi-Arabian johtamaa liittoumaa oli jo syytetty sotarikoksista¹¹.

Moni laittomaan asekauppaan päätynyt ase on ensimmäistä kertaa myyty laillisesti ja vasta myöhempin jälleenviety laittomasti. Esimerkiksi Suomen myöntämää asevientilupaa Qatarin on kritisoitu juuri sen vuoksi, että aseet saattaisivat jatkaa matkaansa Qatarista sisällissodan keskellä olevaan Libyaan¹². Aseiden pitkän käyttöön vuoksi ne voivat päätyä konfliktieihin vielä vuosikymmenten kuluttua niiden ensimmäisestä myynnistä. Viimeksi on ollut vahvoja epäilyksiä, että suomalaisia 1970-luvulla valmistettuja rynnäkkökiväärejä olisi käytetty juuri Libyassa¹³.

Väärin käsitin joutuneita suomalaisia aseita ei enää voida saada takaisin. Nyt tehtävät päätökset vaikuttavat siihen, missä suomalaisia aseita käytetään jatkossa. Tehokas asevalvonta on yksi keino mahdollistaa, että maailma muuttuu aiempaa rauhallisemmaksi myös tulevina vuosikymmeninä.

Osa I

Asevalvonta

ASEVALVONTA MAAILMAN- LAAJUISESTI

ROBOTTIAEET HAASTAVAT ASEVALVONTAA

Robottiaiset eli autonomiset aseet nousivat marraskuussa 2012 kansainväliselle asevalvonnan asialistalle¹⁴. Niitä käsittelevä kokous pidettiin huhtikuussa 2016 Genevessä¹⁵. Kyse on autonomisista, täysin ilman ihmisen ohjausta toimivista asejärjestelmistä, jollaisia ei nykyisin ole käytössä¹⁶.

Kokous päätti esittää perustettavaksi asiantuntijaryhmää, joka selvittäisi autonomisten aseiden käyttöön liittyviä teknisiä ja oikeudellisia kysymyksiä¹⁷. Esitys asiantuntijaryhmän perustamisesta on myönteinen kehitysikäli, että se osoittaa valtioiden sitoutuneen autonomisten aseiden sääntelyyn. Suomi korosti puheessaan, että kansainvälisen humanitaarisen oikeuden tulee päteä myös autonomisten asejärjestelmien kohdalla. Lisäksi Suomi kannatti esitystä asiantuntijaryhmän perustamisesta¹⁸.

ASEKAUPPASOPIMUKSEN TOIMEENPANOSSA EDISTYSTÄ JA HAASTEITA

Jouluna 2014 voimaan astuneen kansainvälisen asekauppasopimuksen (Arms Trade Treaty, ATT) ensimmäinen vuosi oli täynnä käanteitä ja toimintaa niin sopimuksen järjestelyiden kuin asekaupan kehityksenkin kannalta¹⁹. Sopimuksen jäsenmäärä kasvoi 69:stä 87:ään. Lisäksi lähes 50 valtiota on allekirjoittanut sopimuksen ja muutamat muut valtiot, kuten Kanada, ovat ilmoittaneet liittyvänsä siihen lähiaikoina²⁰. Osallistujamäärän voidaan olettaa kasvavan myös lähivuosina. Jotkin suuret asetuuttajamaat ovat kuitenkin edelleen sopimuksen ulkopuolella, ja sopimukseen osallistuminen on melko vähäistä esimerkiksi Aasiassa ja eteläisessä Afrikassa.

Asekauppasopimuksen toimeenpanoa tukemaan perustettiin sihteeristö. Sopimuksessa mukana olevat maat kokoontuivat osapuolikokouksiin elokuussa 2015 Cancunissa ja elokuussa

Suomi korosti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden pääevyyttä myös autonomisten asejärjestelmien kohdalla.

Siinä missä asekauppasopimuksen kasvava osallistujamäärä on kerännyt kiitosta, sopimuksen käytännön vaikuttavuus on saanut osakseen arvostelua.

Pienaseohjelman työ tuntuu ajoittain jäävän muiden kansainvälisten aloitteiden varjoon.

2016 Genevessä²¹. Suomi, joka oli ajautunut asekauppasopimusta aktiivisesti jo neuvotteluprosessin aikana, ilmoitti halukkuutensa toimia vuoden 2017 syyskuussa järjestettävän osapuolkkouksen puheenjohtajana, ja tehtävään valittiin asevalvonta-asioiden suurlähettiläs Klaus Korhonen. Tapamisten lisäksi sopimuksen tiimoilta on vahdettu maaroportteja osapuolten kesken asevienneistä ja -tuonneista sekä lainsäädännöstä.

Siinä missä sopimuksen kasvava osallistujamäärä on kerännyt kiitos- ta, sopimuksen käytännön tehokkuus ja vaikuttavuus ovat saaneet osakseen arvostelua. Erityisesti muutamien aktiivisten sopimusosapuolien kuten Ison-Britannian jatkuva asekauppa Lähi-itään on aiheuttanut kriitikkia mediassa ja kansalaisjärjestöjen keskuudessa²². Toinen huolenaile liittyvö osapuolten todellisiin resursseihin luoda ja ylläpitää tehokasta asevalvontaa. YK ja esimerkiksi Euroopan unioni ovat aloittaneet useita tukiohjelmia sopimuksen tehokkaalle toimeenpanolle ja laajentamiselle uusiin maihin. Itse sopimuksesta perustettiin tästä taroitusta varten erityinen rahasto.

YK:N PIENASETOIMINNAN LASKUSUHDANNE KÄÄNTYMÄSSÄ?

Kesäkuussa 2016 järjestettiin New Yorkissa YK:n pienaseohjelman (nk. Programme of Action, PoA) osapuolkkous²³. Sen yhteydessä on vuodesta 2006 tarkasteltu myös kansainvälisen aseiden jäljitysasiakirjan toimeenpanoa. Kokous onnistui pitkien neuvottelujen lopuksi saavuttamaan yksimielisyden loppuasiakirjasta. Asiakirjaan kiiteltiin muutamista vahvoista sana-muodoista, mutta arvosteltiin konkreettisten muutosehdotusten tai uusien toimien puutteesta pienaseiden laittoman kaupan kitkemiseksi. Ehkä merkittävin muutos aiempaan oli YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden sisällyttäminen toimintaohjelmaan

erilaisten kansallisten ja alueellisten indikaattoreiden kautta. Lisäksi pienaseriuntaan luvattiin jatkossa pannostaa enemmän²⁴.

Pienaseohjelman ensimmäisinä vuosina perustettiin monia uusia tukiohjelmia, ja esimerkiksi asekeräykset ja aseiden tuhoamisseremoniat saivat huomattavasti medianäkyvyyttä. Sen jälkeen pienaseohjelman työ on ajoittain tuntunut jääneen muiden kansainvälisten aloitteiden, kuten asekauppasopimusprosessin, varjoon, ja pienaseriuntaan kohdistetut varat ovat vuosia olleet laskussa. Myös kokouksissa on koettu ongelmia. Toisaalta asekauppasopimuksen voi katsoa nostaneen pienaseohjelman huomioarvoa: erityisesti monet Afrikan valtiot, joiden ongelmana on nimenomaan pienasekaupan rajoittaminen, ovat aktivoituneet uudelleen pienaseohjelman toimeenpanossa ja kampanjoinnissa. Nähtäväksi jäätä, miten pienaseohjelma kehittyi ja millaisiksi sen suhteet asekauppasopimuksen toimeenpanoon kehittyivät ennen seuraavaa, vuonna 2018 järjestettävää, tar-kastelukonferenssia.

SUOMI WASSENAARIN JÄRJESTELYN PUHEENJOHTAJANA

Wassenaarin järjestely on poliittisesti sitova vientivalvontajärjestelmä, jolla valvotaan tavanomaisten aseiden lisäksi kaksikäyttötuootteiden vientiä järjestelyn ulkopuoliin maihin. Kaksikäyttötuootteet ovat tuotteita, jotka soveltuват sekä siviili- että sotilastolliseen käyttöön. Wassenaarin järjestelyn päätavoitteena on varmistaa, että aseiden ja kaksikäyttötuootteiden vienti ei johda epävakautta aiheuttavien asekertymien muodostumiseen tai esimerkiksi ihmisoikeusloukkauksiin. Järjestelyllä on yhteisiä vientivalvontalistoja, ja järjestelyn osallistuvat maat vaihtavat tietoja sotatuotesiirroista ja muista yleisistä vientivalvontaan liittyvistä toimista. Wienistä käsin toi-

TAULUKKO 1. MUUTOKSET ASEVALVONTASOPIMUSSIASSA 1.8.2015–31.7.2016

SOPIMUS	ALLEKIRJOITTANEITA YHTEENSÄ	UUDET RATIFIOINNIT/ JÄSENET	RATIFIOINUT/ JÄSENÄ YHTEENSÄ	SUOMI
Asekauppasopimus	130	15	87	2013
Biologisen aseen kieltosopimus	110	Norsunluurannikko, Angola	173	1974
Kemiallisen aseen kieltosopimus	165	Myanmar, Angola	192	1995
Tavanomaisia aseita koskeva sopimus	50	Bahrain, Norsunluurannikko	123	1982
Rypäleaseet kielvä sopimus	108	Etelä-Afrikka, Slovakia, Ruanda, Islanti, Kolumbia, Somalia, Mauritius, Kuuba, Palau	100	ei jäsen
Ulkoavaruuden sopimus	89	Azerbaidzan	104	1967

mivassa järjestelmässä on mukana 41 valtiota²⁵.

Wassenaarin järjestelyn yleiskokousta johtaa vuonna 2016 Suomi. Suomi on ollut aktiivinen toimija järjestelyssä sen perustamisesta lähtien, ja Suomella onkin korkean teknologian maana keskeisiä kaupallisia etuja valvottavanaan. Puheenjohtajuus osuu merkittävään ajankohtaan, sillä vuosi on Wassenaarin järjestelyn 20. toimintavuosi. Meneillään on myös Wassenaarin järjestelyn sisäinen arviointi, jossa arvioidaan järjestelyn kokonaisvaltaisia strategisia kysymyksiä, vientivalvontaluetteloita, parhaita käytäntöjä ja työn tunnetuksi tekemistä järjestelmän ulkopuolisissa maissa²⁶.

IRAN, INTIA JA POHJOIS-KOREA YDINASEVALVONNAN OTSIKOISSA

Kevään 2015 epäonnistuneen ydinsulkusopimuksen (Nuclear Non-Proliferation Treaty, NPT) tarkastelukouksen jälkeen huomio ydinasevalvonnassa ja -riisunnassa siirtyi pitkälti ydinaseiden kieltoon tähänvään prosessiin ja alueellisiin tapahtumiin. Kokouksen jälkeisiä aikoja ovat leimanneet kasvaneet jännitteet ja ydinasepolitiikan polarisoituminen erityisesti Venäjän toimien ja Aasian muuttuneen strategisen turvallisuusti-

lanteen takia.

Heinäkuussa 2015 onnistuneesti päätykseen saatetut neuvottelut Iranin ydinohjelmasta ovat johtaneet kaupan avautumiseen Iranin ja muiden maiden välillä, ja kymmenvuotisen toimintaohjelman toimeenpano etenee. Tammikuussa 2016 kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA totesi, että Iran on täyttänyt toimintasuunnitelman mukaiset velvoitteensa ja maan ydinohjelmaan liittyneet pakotteet poistettiin. Vastineeksi Iranin ydinohjelma asetetaan jatkuvaan ja ennennäkemättömän tiukkaan kansainväliseen valvontaan, jonka tarkoitus on taata, ettei Iran hyödynnä ydinohjelmaansa sotilaallisesti tarkoituksiin.

Myös Intia on ollut joukkotuhoaseiden valvontaan liittyvän keskustelun ytimessä. Sen vuodesta 2011 vireillä olleut jäsenyyss ydinalan viejämaiden ryhmässä (Nuclear Suppliers Group, NSG) koki kolauksen kesäkuussa 2016. Intian ja Yhdysvaltojen aktiivisesta lobbausksesta huolimatta 48-jäseninen ryhmä ei yleiskokouksessaan Soulissa päässyt yksimielisyyteen jäsenyyshenkimästä. Kompastuskivi on erityisesti Intian jättäytymisen ydinsulkusopimuksen ulkopuolelle. Lisäksi maalla on tiettävästi käytössään ydinaseita ja pitkälle kehitettyä ydinsulkusopimukseen alaista teknologiaa. Intian jäljillä

IAEA totesi Iranin täyttäneen toimintasuunnitelman mukaiset velvoitteensa, ja maan ydinohjelmaan liittyneet pakotteet poistettiin.

Intian jäsenyyksyn ydinalan viejämaiden ryhmässä koki kolaukseen, kun yleiskokous ei päässyt yksimielisyyteen Intian jäsenyyshakemuksesta.

NSG:n jäsenyyttä haki myös Pakistan, jota ei myöskään hyväksytty jäseneksi. Intian jäsenyyssprosessia on eri taahoilla arvosteltu sen poliittisten motiivien takia. Maan jäsenyyttä nousivat Yhdysvaltojen lisäksi ydinsulkusopimuksen ydinasevaltioiden joukosta kannattamaan Iso-Britannia ja Ranska. Kiina puolestaan on säännönmukaisesti vastustanut sekä Intian että Pakistanin jäsenyyspyrkimyksiä vedoten juuri ydinsulkusopimuksen ja tarpeeseen sitoutua sen yhtesiin perilähtöihin NSG-jäsenyyden osana. Konsultaatiot asiasta jatkuvat²⁷.

Sen sijaan kesällä 2016 Intia liittyi ohjusteknologian valvontajärjestelyyn (Missile Technology Control Regime, MTCR). Valvontajärjestely pyrkii 35 osallistujavaltionsa kautta edistämään joukkotuhoaseitakin kuljettamana pystyvien ballististen ohjosten kehitelyn läpinäkyvyyttä ja niiden teknologian levämisen rajoittamista. Järjestelmä on vapaaehtoinen, ja siihenkin liittymiseen tarvitaan muiden osallistujamaiden hyväksyntä.

Huolestuttavia signaaleja ydinaseisiin liittyen saatiani puolestaan Pohjois-Koreasta, joka tammikuussa 2016 ilmoitti tehneensä vetytömin testiräjäykseen. Maa sanoi testanneensa ensimmäistä kertaa vetytömmäät atomipommin sijaan. Vuosina 2006 ja 2009 tehdyyissä ydinkokeissaan maa käytti ilmeisesti plutoniumia, mutta vuoden 2013 testissä sen epäillään käytäneen uraania. Useiden asiantuntijoiden mielestä tammikuinen räjähdys ei kuitenkaan ollut tarpeeksi voimakas ollakseen vetytömmi, eikä kokeen onnistumisesta ole myöskään varmuutta. Syyskuussa 2016 Pohjois-Korea teki jälleen ydinkokeen, joka on arvioitu voimakkaimmaksi tähän mennessä.

Pohjois-Korean ydinohjelman jatkuminen ja toistuvat ilmoitukset valmiustilan nostamisesta ja erilaisista lisätesteistä on otettu vastaan huolstuneena. Epäillään, että maa haluaa kehittää erityisesti ydinarkkiä, joilla

se voisi uhata Yhdysvaltoja. Keväällä 2016 Pohjois-Korea ilmoittikin testanneensa myös uudentyyppistä mannerenvälistä ohjusta. Nykyisellään maalla arvioidaan olevan 10–15 ydinasetta ja asearsenalinten kasvattamiseen tarvittavaa tietotaitoa^{28,29,30}.

YDINASEITA KOSKEVA KIELTOSOPIMUS SAA VAUHTIA – ILMAN SUOMEN SUORAA TUKEA

YK:n 70. yleiskokouksessa äänestettiin monista ydinaseita koskevista päätlauselmiista humanitaaristen vaikutusten lähtökohdista. Ydinaseiden kieltemistä kannatti 139 valtiota^{31,32}.

YK:n yleiskokous perusti myös työryhmän monenkeskisen ydinase-riisunnan edistämiseksi. Työryhmä kokoontui vuoden 2016 aikana kunnianhimoisena tehtäväänä määritellä konkreettiset toimet ja säädökset, joilla saavutetaan ja ylläpidetään ydinaseeton maailma³³.

Suomi ei ole erityisemmin tukenut kieltosopimuksen etenemistä ja on toimissaan korostanut ydinasevaltioiden liittymistä prosessiin³⁴. Kuten samassa työryhmässä kaksi vuotta aiemmin, Suomen ajatus ydinaseriisunnan edistämistä myötäilee edelleen ”raken-nuspalkkalähestymistä”, joka sisältää kieltosopimuksen sijasta ydinasevaltioille sopivampia keskustelunaiheita kuin suoranaisen ydinaseiden vähentämisen.

Työryhmä hyväksyi elokuussa 2016 loppuraportin, joka suosittelee, että vuoden 2017 aikana aloitetaan neuvottelut ydinaseet kielvästä sopimuksesta. Suomi ei äänestänyt loppuraportin puolesta eikä vastaan.

YDINTURVALLISUUSKOKOUSTEN SARJA PÄÄTÖKSEEN

Keväällä 2016 Washingtonissa pidettiin viimeinen presidentti Obaman alulle paneman sarjan kokous, jossa käsiteltiin ydinturvallisuuutta eli ydinma-

terialin ja ydinteknologian levämistä ei-valtiollisten toimijoiden haltuun. Kokouksessa valtiot raportoivat kansallisista toimistaan ydinturvallisuden edistämiseksi. Suomi toi puheenvuoroaan esiihin loppusijoitusjärjestelynsä, jolle myönnettiin vuonna 2015 raken-nuslupa ensimmäisenä maailmassa³⁵.

Vähän kokouksen jälkeen astui voimaan vuonna 2005 ydinmateriaalin turvaamista koskevan sopimuksen muotoiltu muutos, joka laajentaa ydinturvallisuuksyhteistyön kansainvälisestä kuljetuksesta kotimaisiin turvatoimiin ja helpottaa nopeaa reagointia ydinturvallisuuksikomuksiin³⁶.

Laatikko 1: Asekauppasopimuksen ensimmäinen raportointikerta

Yksi vuoden 2014 lopulla voimaan astuneen asekauppasopimuksen (Arms Trade Treaty, ATT) toteutumisen mittari on sopimukseen sisältyvä raportointivaatimus. Jokaisen sopimuksessa mukana olevan maan tulee toimittaa sopimuksen sihteeristölle tietoja sekä kansalaisista laeistaan, järjestelmistään ja toimistaan asekaupan valvonnanassa että tilastotietoja maansa aseviennistä ja -tuonnista. Lisäksi maita kannustetaan vaihtamaan tietoja hyvistä käytännöistä ja toimista, joilla voidaan estää aseiden kulkeutumista muille kuin aseiden tarkoitetuille vastaanottajille. Yleiskatsaus maiden asevalvonta-järjestelmästä on koottava ensimmäisen vuoden aikana sopimukseen liittymisestä ja sitä on päivitetvä tarvittaessa. Tilastotiedot viedyistä ja tuoduista asekauppasopimuksen piiriin kuuluvista tavonomaisista aseista tulee toimit-

Vuonna 2006 perustetun ydinterrorismiin vastaisen globaalialoitteen tarkoituksena on estää ydin- ja radioaktiivisten aineiden käyttö terroristisiin tarkoituksiin.

SaferGlobe julkaisi yhteistyössä hollantilaisten CCSL-tutkimusinstituutin (Centre for Conflict and Security Law) kanssa raportin Ten Years of the Global Initiative to Combat Nuclear Terrorism (GICNT): Strengths, Challenges and the Way Forward.

Raportti on ladattavissa SaferGloben verkkosivulta: <http://www.saferglobe.fi/wp-content/uploads/2016/06/gicnt_report_2016.pdf>

taa vuosittain toukokuun loppuun mennessä³⁷.

Elokuun lopulla 2016 ensimmäiset järjestelmäraporttinsa oli toimittanut 53 maata ja 46 oli jakanut tilastonsa vuoden 2015 aikana myymistään ja ostamistaan aseista³⁸. Sopimukseen kuuluu tämän raportin kirjoitushetkellä 87 maata, joista 63:n olisi pitänyt toimittaa vähintään järjestelmäraporttinsa kesäkuuhun mennessä. Näin ollen on selvää, että lähes kaikki maat eivät ole täyttäneet raportointivelvollisuuskaan. Suomi raportoi sekä toimeenpanosta että asesiirroistaan määrä-aikojen puitteissa. Raportoinnin tarkkaa muotoa ei ole määritelty, mutta elokuun 2016 lopussa Genessä järjestetyssä toisessa osapuolikokouksessa hyväksytin pohjat, joita maita kannustetaan käyttämään tulevissa raporteissaan.

Tällä hetkellä valtiot voivat valita, mitä asetyyppejä raportointiin sisällyttää, kunhan tiedonvaihto kattaa vähintään YK:n tavanomaisen aseiden rekisteriin kuuluvat luokat sekä pienaseet. Ammuksia

YK:n avoin työryhmä suosittee, että vuoden 2017 aikana aloitetaan neuvottelut ydinaseet kielvästä sopimuksesta.

ASEVALVONTA SUOMESSA

SOTATUOTTEIDEN VIENTILUPIEN MÄÄRÄ NOUSI KOLMANNEKSELLÄ

Sotatuotteille myönnettiin vuonna 2015 reilut 300 vientilupaa, mikä on kolmanneksen enemmän kuin edellisvuonna. Yli puolet myönnetyistä luvista suuntautui EU ja ETA-maihin. 11 lupaa annettiin valtioneuvoston päätoksellä johtuen vientien taloudellisesta arvosta tai ulko- ja turvallisuuspoliittisesta merkittävyydestä. Vientilupien hakemisesta ja käsittelymisestä Suomessa kertoo tarkemmin seuraavalta aukeamalta löytyvä kuvio 1, Suomen vientilupajärjestelmä.

Valtioneuvoston myöntämistä luvista yksi koski panssaroitujen ajoneuvojen kuljetusta Suomen kautta Nigerian armeijalle, mitä käsittellään sivulla 32. Valtioneuvoston päättäviksi menivät myös Sako Oy:n tarkkuuskivääreiden ja niiden varaosien vientiluvat Etelä-Afrikkaan ja Kanadaan, sekä Robonic Ltd. Oy:n miehittämättömien ilma-alusten lähetysalustojen vientilupa, jossa määrämaaksi oli merkity Yh-

dysvallat ja Kanada. Kyseiset lupahakemukset ovat todennäköisesti menneet valtioneuvoston käsiteltäviksi vientien taloudellisen merkittävyyden vuoksi. Lisäksi valtioneuvosto myönsi luvan viedä Arabiemirikuntiin Patrian panssaroituja ajoneuvoja, Componenta Finland Oy:n valuaihioita sekä Boomeranger Boats Oy:n veneitä ja lämpökamerajärjestelmää. Noptel Oy sai valtioneuvostolta luvan viedä etäisyyssmittareita Ukrainaan.

Sako sai viennilleen kolme uutta kohdemaata. Valtioneuvosto myönsi sillle luvan kiväärien ja niiden varaosien viemiseksi Turkmenistanin puolustusministeriölle. Vuonna 2012 vastaava lupahakemus vielä evättiin. Lisäksi Sako sai puolustusministeriältä luvan viedä kivääriteitä sekä pimeänäkkölaiteita Senegalini puolustusvoimille, ja keväällä 2016 valtioneuvosto antoi Sakolle luvan tarkkuuskiväärien, äänenvaimentimien ja kiikaritähtäimien viennille Uzbekistanin puolustusministeriölle³⁹.

Kielteisiä vientilupapäätoksiä tehtiin vuoden 2015 aikana kolme. Nop-

telille annettiin kielteinen päätös koskien viiden etäisyyssmittarimoduulin vientiä Venäjälle. Vientiluvan epäämisen taustalla lienee Ukrainian kriisin jälkeen Venäjään kohdistuva EU:n asevientikelto. Myös Miilux Oy:n vientilupahakemus Venäjälle suuntautuuvala yli tuhannen tonnin suojausteräsvientiä varten hylättyi. Yritys on aiempina vuosina saanut vastaavia vientilupia Venäjälle. Kolmas hylätty vientilupahakemus koski Irakin vietävää sirpalesuoja-järjestelmää. Tuotteen vientilupaa haki riihimäkeläinen KennoTech. Ulkoasiainministeriön mukaan vientiluvan epäämisen taustalla vaikuttaa muun muassa huoli tuotteiden loppukäytön valvonnasta⁴⁰.

LÄHI-IDÄN VIENNIT PUHUTTAVAT

Vuonna 2014 ulkoasiainministeriö kertoi Suomen tiukentaneen vientivalvontaa ja olevan kriittinen Saudi-Arabiaan ja muihin Lähi-idän maihin tehtävän viennin suhteen⁴¹. On jäänyt epäselväksi, mitä tiukentunut vientivalvonta käytännössä tarkoittaa. Myös vuonna 2015 Lähi-itään myönnettiin useita vientilupia useille eri yrityksille. SaferGlobe kysyi asiaa ulkoasiainministeriöstä, josta vastattiin, että Suomi tekee Lähi-itään suuntautuvien vientilupien kohdalla tapauskohtaisen harkinnan ja pyrkii noudattamaan EU:n yleislinjaa⁴².

Suomi allekirjoitti kesäkuussa 2015 Saudi-Arabian kanssa yhteisymmärryspöytäkirjan maiden välisestä puolustusmateriaalialan yhteistyöstä. Pöytäkirjalla pyritään helpottamaan suomalaisen puolustusteollisuuden toimintaa alueen markkinoilla sekä pitämään huolta, että Suomen tärkeänä pitämät seikat vientivalvonnassa tullevat huomioiduksi⁴³. Samaan aikaan Ruotsi ja Saksa olivat keskeyttäneet oman asevientinsä maahan⁴⁴.

Lisäksi helmikuussa 2016 Euroopan parlamentti kannatti asevientikeltoa Saudi-Arabiaan, ja myös muun mu-

assa Alankomaiden parlamenti esitti asevientikeltoa maahan^{45,46}. Näillä näkymin EU ei kuitenkaan ole muuttamassa virallista linjaansa, ja asevientit Lähi-itään tulevat todennäköisesti lähi vuosina kasvamaan.

SUOMI VASTUSTAA EU:N ASEDIREKTIIVIN KIRISTÄMISTÄ

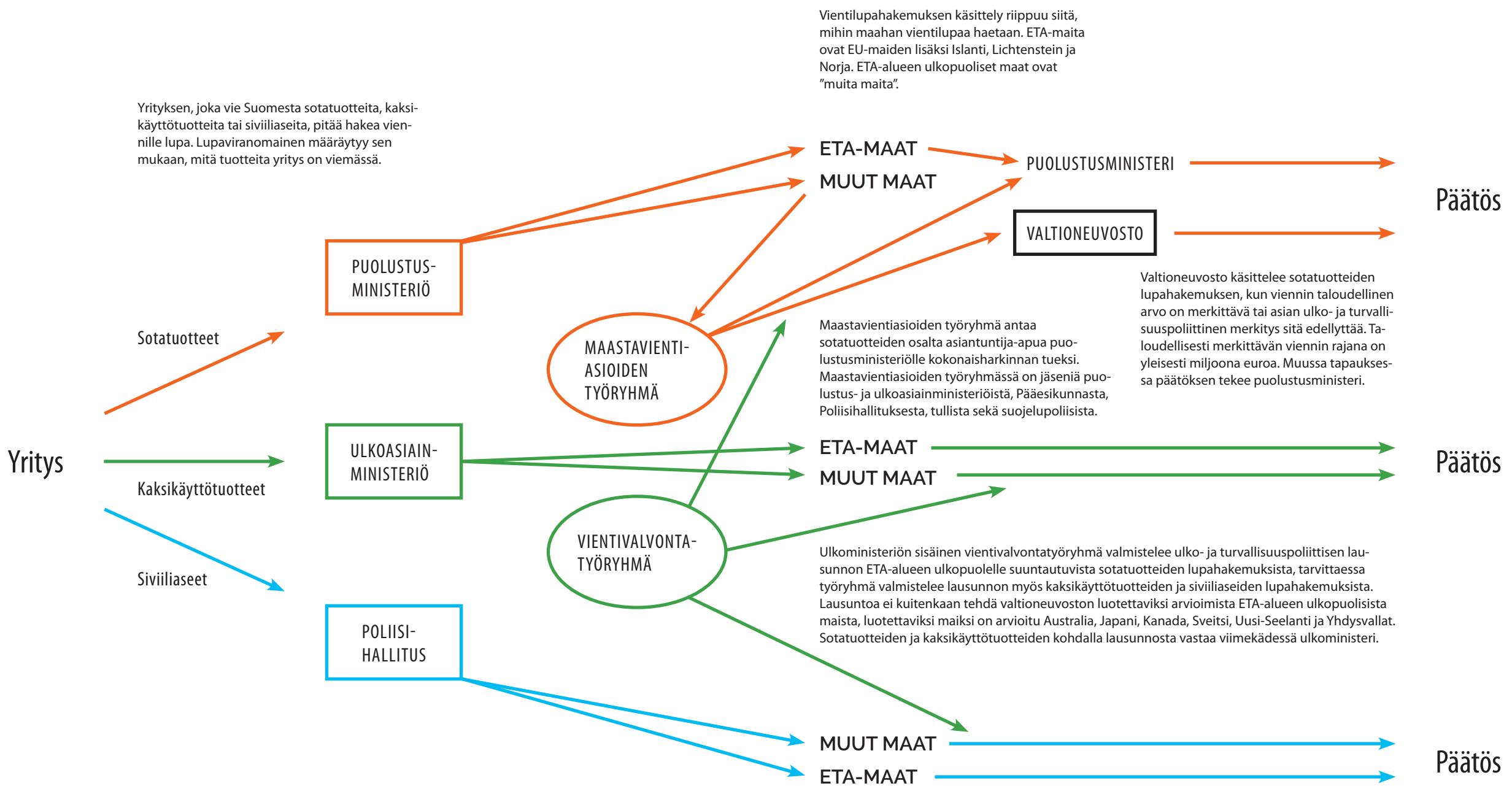
EU:n asedirektiivissä määritetään ehdot sille, millaisin perustein yksityishenkilöt voivat laillisesti hankkia ja pitää hallussaan aseita sekä viedä niitä EU-maasta toiseen⁴⁷. Pariisin marraskuun 2015 terrori-iskun jälkeen Euroopan komissio antoi ehdotuksen direktiivin kiristämisestä. Lakiuudistuksella halutaan estää aseiden päätyminen laittomille markkinoille ja terroristien käsiin. Ehdotuksen mukaan joidenkin itselataavien, kertatulta ampuvien, mutta sarjatuliseita muistutavien aseiden hallussapito myös deaktivitona kiellettäisiin muilta kuin viranomaisilta. Lisäksi aseiden hallussapidon edellytyksiä kiristettäisiin esimerkiksi muuttamalla hallussapitoluvat määräaikaisiksi⁴⁸.

Suomi on vastustanut ehdotuksia jyrkästi ja tehnyt aktiivista vaikuttamistyötä estääkseen direktiivin tiukentamisen. Tiukentamisen on todettu vaikeuttavan reserviläisten ampu-maharrastusta, joka on nähty tärkeänä Suomen maanpuolustuskyvyn ylläpitämiseelle. Direktiivin tiukentamisen on pelätty heikentävän merkittävästi Suomen puolustuksen uskottavuutta⁴⁹. Lisäksi tiukennusten on esitetty vaikeuttavan metsästäjien ja muiden ase- ja ampumaharrastajien harrastustoiminta. Rauhanjärjestöt ovat olleet huolissaan Suomen pyrkimyksestä estää asedirektiivin toimeenpano. Suomen Sadankomitea totesi tammikuussa 2016 lausunnossaan oikeusministeriölle, ettei direktiivin toimeenpanolla ole mitään merkitystä Suomen puolustuskyvylle, sillä vain pieni osa reserviläisaseiden omistajista on puo-

Myös vuonna 2015 Suomi myönsi Lähi-itään useita vientilupia useille eri yrityksille.

Suomi on tehnyt aktiivista vaikuttamistyötä estääkseen EU:n asedirektiivin tiukentamisen.

KUVIO 1. SUOMEN VIENTILUPAJÄRJESTELMÄ

	SIVILIASEET JA -PATRUUNAT	KIDUTUSVÄLINEET	KAKSIKÄYTÖTTÖTUOTTEET	SOTATUOTTEET
RAPORTointi				
Vastuuviranomainen raportoi	kyllä	ei	kyllä	ei
LÄPINÄKYVYYS				
Raportti saatavilla verkosta 30.6. mennenä	ei	kyllä	kyllä	kyllä
Tietopyyntöön vastattu lakisääteisessä ajassa	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Vientiluvat julkisia asiakirjoja	kyllä	kyllä	ei	kyllä
KATTAVUUS				
Sisältää taustatiedot (lainsäädäntö)	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Kieliset vientilupapäätökset	kyllä	kyllä	ei	kyllä
Lupien yhteismäärä (kpl)	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Lupien jakautuminen maittain	kyllä	kyllä	ei	kyllä
Lupien jakautuminen materiaalikategorioittain	kyllä	kyllä	ei	kyllä
Tuotteiden kappalemäärä	kyllä	kyllä	ei	kyllä
Toteutunut vienti (kpl)	kyllä	kyllä	ei	kyllä
Toteutunut vienti (€)	kyllä	kyllä	ei	kyllä
Toteutunut kauttakuljetus	kyllä	ei	ei	ei
TIEDOT YKSITTÄISESTÄ VIENNISTÄ				
Tuotteen yksilöivä tieto	kyllä	ei	ei	ei
Tuotteen viejä	kyllä	ei	ei	ei
Tuotteen vastaanottaja	kyllä	ei	ei	ei
Loppukäyttömaa	kyllä	ei	ei	ei
Tuotteen loppukäyttäjä	kyllä	ei	ei	ei

kyllä

ei

Tieto ei saatu tai kohta ei pade kyseiseen tuotteeseen

Sotatuotteiden osalta arvio on tehty perustuen puolustusministeriön raporttiin toteutuneesta viennistä. Kaksikäytöttötuotteiden toteutuneesta viennistä ei ole tietoja saatavilla, joten arvointi on tehty ulkoasiainministeriön toimittaman lupatilaiston perusteella. Siviiliaseiden- ja patruunoiden kohdalla arvointi on tehty Poliisihallituksen toimittaman lupatilaiston perusteella. Kidutusvälineiden osalta arvointi perustuu kidutusvälineiden vienti- ja tuontilupia koskevaan toimintakertomukseen, jonka sisäministeriö on laatinut.

lustusvoimien kannalta ”käyttökeloisessa iässä”⁵⁰. Sadankomitea viittaa myös pääesikunnan henkilöstöosaston vuonna 2011 antamaan lausuntoon, jonka mukaan puolustusvoimilla ei ole suoranaista operatiivista tai koulutuksellista tarvetta yksityishenkilöiden aseenomistukselle⁵¹.

Suomi on saanut tukea direktiivin vastustukselle, ja on vielä mahdollista, että suomalaiset reserviläiset saavat poikkeusluvan muissa EU-maissa kiellettäviin aseisiin. Direktiivistä tullee päättämään niin sanotussa yhteispäätösmenettelyssä, jossa neuvosto ja Euroopan parlamentti päättävät yhdessä komission direktiiviehdotuksen hyväksymisestä. Asian käsittely jatkuu neuvoston ja parlamentin neuvotteluilla syksyllä 2016.

KIDUTUSVÄLINEASETUKSEN TOTEUTUKSESTA EDELLEEN EPÄSELVYYTTÄ

SaferGlobe totesi jo vuonna 2013 EU:n kidutusvälineasetuksen toteuttamisessa olevan vakavia puutteita Suomessa. Viranomaiset eivät olleet tienneet, mikä viranomainen kidutusvälineiden kaupan valvonnasta vastaa. Myöskään asetuksen määritämää julkista vienti-raporttia ei ollut tehty⁵².

Kesäkuussa 2016 SaferGlobe pyysi jälleen sisäministeriön poliisiosastolta toimintakertomusta, josta selviävästi vuonna 2015 myönnetyt kidutusvälineiden vientiluvat. Suomen tulisi asetuksen mukaan laatia toimintakertomus ja toimittaa se Euroopan komissiolle. Sisäministeriön poliisiosastolta kerrottiin ensin, että Poliisihallitus on asiasta vastaava viranomainen. Tämän jälkeen kerrottiin, että vastuulliseksi määritetty yksikkö ei enää ole olemassa, ja toimivaltakysymys luvattiin ratkaista kesälomien jälkeen. Lopulta todettiin, että sisäministeriön poliisiosasto onkin ollut toimivaltainen viranomainen kesästä 2013 alkaen^{53,54}.

Poliisiosasto toimitti SaferGlobelle vuotta 2015 käsittelevän toimintaker-

tomuksen syyskuun 2016 loppupuolella. Toimintakertomuksen mukaan Suomen viranomaiset eivät vastaanottaneet yhtään kidutusvälineiden tuonti- tai vientilupahakemusta vuoden 2015 aikana⁵⁵. Koska sisäministeriön poliisiosasto ei ole edes itse tiennyt toimivansa lupaviranomaisena, vaikuttaa mahdolliselta, että mikäli jokin

Suomessa toimiva yritys olisi tuonut tai vienyt kidutusvälineitä, se ei välttämättä olisi osannut hakea tuotteiden kuljettamiseen tarvittavaa lupaa. Kidutusvälineiden, sotatuotteiden, siviiliaseiden sekä kaksikäytöttötuotteiden viennistä tehtyä raportointia käsitellään oheisessa taulukossa 2, Suomen vientivalvonnan läpinäkyvyys.

Viranomaiset eivät edelleenkään tienneet, mikä viranomainen kidutusvälineiden kaupan valvon-nasta vastaa.

Laatikko 2: Suomen asevientiä rajoittavat monet kansainväliset velvoitteet

Asevienneistä keskusteltaessa nousee usein esille kysymys Suomen mahdollisuksista rajoittaa sitä, mitä Suomesta viedyllä aseilla saa tehdä aseiden viennin jälkeen. Toisin sanoen, voiko Suomi määrittää sitä, mihin tarkoitukseen vietyjä aseita voi käyttää ja saako aseeet myydä eteenpäin.

Kansainvälisen oikeuden professorin Martti Koskenniemen mukaan Suomi voi sopia näistä asioista aseita vastaanottavan maan kanssa. Aseiden käytölle voidaan asettaa ehtoja, ja ehtojen toteutumista voidaan valvoa⁵⁶.

Suomen myöntämiin sotatuotteiden vientilipiin esimerkiksi yleensä sisällytetään loppukäytäjätodistus, jonka mukaan tuotteita ei saa viedä eteenpäin, jos Suomi ei ole antanut siihen suostumustaan⁵⁷. Viennin jälkeen on myös mahdollista tarkistaa, että sotatuotteet ovat sillä vastaanottajalla, jolle ne oli tarkoitettu. Käytännössä viejävaltio kuitenkin vain harvoin seuraa, mitä vastaanottaja aseilla tekee ja mikäli väärinkäytöksi ilmenee, asiaan ei juuri pysty puuttumaan.

Suomen asevientejä rajoittavat

pasopimuksessa määritetään, että valtio ei saa myöntää lupaa aseiden vientiin, jos aseita käytettäisiin kansanmurhaan, rikoksiin ihmisyttä vastaan, siviileihin kohdistuviin hyökkäyksiin tai muihin sotarikoksiin. Valtio ei myöskään saa myöntää vientilupaa, jos on olemassa huomattava riski, että aseita käytettäisiin vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin⁵⁹.

Kansallisen ja kansainvälisen tason ohella asevientiä voidaan rajoittaa myös alueellisilla instrumenteilla. Yksi tällainen alueellinen instrumentti on esimerkillisen kattava Länsi-Afrikan tuonti-, vienti- ja tuotantokielto⁶⁰. Myös EU on määritellyt yhteisessä kannassa kahdeksan perustetta, jotka EU:n jäsen maiden on huomioidava sotatuotteiden vientilupahakemuksia käsitellessään. EU-maa ei voi myöntää lupaa esimerkiksi silloin, jos vienti aiheuttaisi tai pitkittäisi aseellisia konflikteja määrämaassa⁶¹.

Kansainvälisen oikeuden soveltaminen asevalvonta-asioissa on kuitenkin haasteellista. Koskenniemi toteaa, että kansainvälisesä tuomioistuimessa ei ole tähän meneessä käsitelty asevientitapaauksia. Asevientejä koskevien säännösten rikkomisesta seuraavat rangaistukset riippuisivat siitä, mitä säännöksiä on rikottu.

Osa II

Asekauppa

MAAILMAN SOTATUOTE- KAUPPA 2015

Koko maailmaa tarkasteltaessa kansainväliset aseviennit kasvoivat Tukholman kansainväisen rauhantutkimusinstituutin SIPRI:n tilastojen valossa viisivuotisjaksojen 2006–2010 sekä 2011–2015 välillä yhteensä 14 prosenttia. Viisi suurinta viejämaata ovat tällä hetkellä Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Saksa ja Ranska. Huomionarvoista on, että Kiina on kivunnut viime vuosina tällä listalla yhä merkittävämmäksi aseviejäksi jättäen Saksan, Ranskan ja Iso-Britannian taakseen. Sen vienti kasvoi mainittujen viisivuotisjaksojen välillä 88 prosenttia⁶². Kiihan teknologisen kehityksen huomiointaan ottaen on todennäköistä, että maa vakiinnuttaa lähivuosina asemansa maailman kolmanneksi suurimpana aseviejänä.

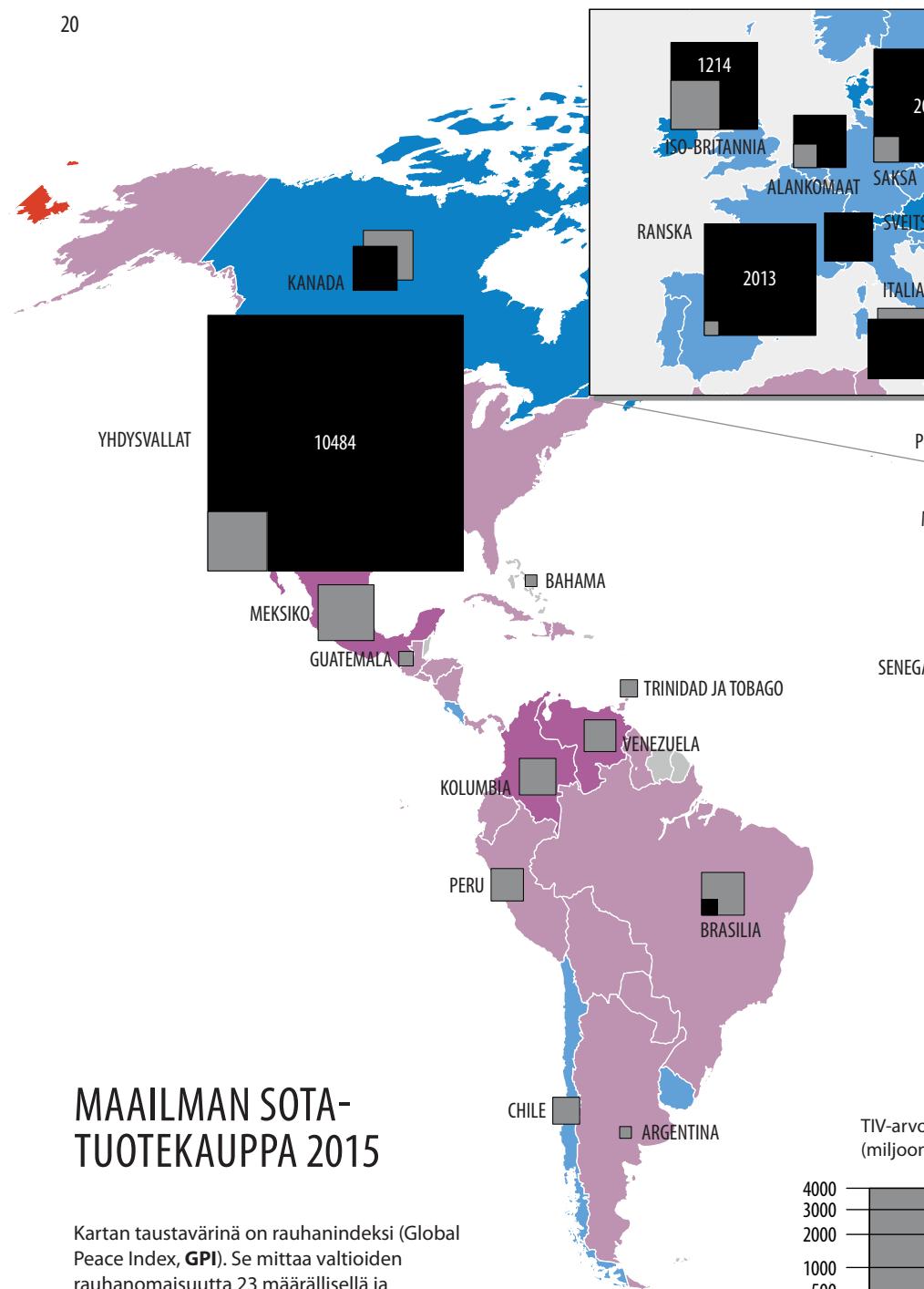
UKRAINAN SOTA VAIKUTTANUT EUROOPAN VARUSTELUMENOIHIN

Vuosien 2011 ja 2014 välillä maailman yhteenlasketut sotilasmenot laskivat hiukan, mutta vuonna 2015 ne alkoi-

vat jälleen nousta. Maailman suurimmat sotilasmenot vuonna 2015 olivat Yhdysvalloilla, Kiinalla, Saudi-Arabialla, Venäjällä ja Isolla-Britannialla. Nousuun on vaikuttanut usealla maailman alueella lisääntynyt epävakaus. Esimerkiksi Keski- ja Itä-Euroopassa sotilasmenot nousivat voimakkaasti vuonna 2015, mihin on vaikuttanut Itä-Ukrainassa käytävä sota ja Euroopassa sen vuoksi koettu Venäjän uhka⁶³. Sotilasliitto Nato asetti vuonna 2014 tavoiteekseen jäsenmaidensa sotilasmenojen nostamisen. Kokonaisuutena Naton yhteenlaskettujen sotilasmenojen pieneminen liki pysähti vuonna 2015, lasku jääti 0,3 prosenttiin. Menojen kokonaismäärä ei kuitenkaan kerro kaikkea, sillä monet Itä-Euroopan maat nostivat sotilasmaunojaan Ison-Britannian taas laskiessa niitä⁶⁴.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana esimerkiksi Saksa ja Alankomaat ovat karsineet panssarivoimiaan. Maat ovat panostaneet siihen, että niiden joukot vastaisivat kansainväl-

Kiina vakiinnuttanee lähivuosina asemansa maailman kolmanneksi suurimpana aseviejänä.

Monien Nato-maiden puolustusmenojen kasvu on todennäköisesti pitkä-aikaisempi kehityssuunta.

sen kriisinhallinnan tarpeisiin. Vuosi 2015 merkitsee tässä käännekohtaa, ja monien Nato-maiden sotilasmenojen kasvu on todennäköisesti pitkä-aikaisempi kehityssuunta. Turvallisuussympäristön muutoksen vuoksi Saksa käynnisti vuonna 2015 nykyisen panssarikaliston nykyaikeistamisen ja kasvattamisen. Lisäksi Saksa aloitti yhteistyössä Ranskan kanssa nykyisen Leopard 2 -taistelupanssarivaunun seuraajan kehittämisen^{65,66}.

VARUSTELU ETELÄ-KIINAN MEREN YMPÄRILLÄ JATKUNUT

Jo vuosia käynnissä ollut varustelu Etelä-Kiinan meren ympärillä jatkui vuonna 2015. Indonesia lisäsi varustelumenojaan 16 prosenttia, Filippiinit 25 prosenttia ja Vietnam 7,6 prosenttia. Taustalla on Kiinan pyrkimys varmistaa alueen saarten – Paracel- ja Spratlysaarten – omistus rakentamalla sotilastukikohtia niille. Filippiinit vei kiistan vuonna 2013 ratkaistavaksi Haagin pysyvään kansainväliseen välytystuomioistuimeen, joka julkaisi 12. heinäkuuta 2016 Filippiinien eduksi päätyneen päättöksensä⁶⁷. Kiina vastasi päättökseen kiistämällä oikeusistuimen päättäntävällan asiassa ja ilmoittamalla vastaavansa Etelä-Kiinan meren alueella meriturvallisuudesta ja hallinnoinnista⁶⁸. Välytystuomioistuimen päätös saattaa rohkaista alueen muita valtioita haastamaan Kiinan rohkeammin, joten sotilaallisen varustautumisen voi odottaa jatkuvan alueella myös seuraavina vuosina.

PERSIANLAHDEN YMPÄRILLÄ ASEVARUSTELUA JA KILPAILUA VAIKUTUSVALLASTA SISÄLLISSOTIA KÄYVISSÄ VALTIOISSA

Asevarustelua Lähi-idässä pitää tällä hetkellä yllä monimutkainen dynamiikka, johon liittyvät valtiolliset kiisat Iranin ja arabimaiden välillä, Syriassa ja Jemenissä käytävät sisällissodat

sekä Isis-järjestöä vastaan Irakissa ja Syriassa käytävä taistelu⁶⁹.

Saudi-Arabian sotilasmenot olivat vuonna 2015 maailman kolmanneksi suurimmat: menojen arvoksi arvioitiin 87,2 miljardia dollaria. Näin ollen Saudi-Arabian sotilasmenot ovat kaksoinkertaistuneet vuoteen 2006 verrattuna⁷⁰.

Saudi-Arabia ei ole hankkinut aseita pelkääään omaan käyttöönsä, vaan se on avustanut runsaskäisesti myös Syrian hallitusta vastaan taistelevia kapinallisia. Kaksi tutkivan journalismin ryhmää, Balkan Investigative Reporting Network (BIRN) sekä Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP), julkaisi heinäkuussa vuoden kestäneiden tutkimuksienä löydöksiä. Niiden mukaan Syrian konfliktin alkamisen jälkeen Itä- ja Keski-Euroopasta on viety yhteensä yli 1,2 miljardin euron arvosta aseita ja ammuksia pääasiallisesti Saudi-Arabian – mutta myös Turkin, Arabiemirikuntien sekä Jordanian – kautta eri ryhmittymille Syriaan ja Jemeniin.

Asete ovat olleet osin vanhaa itäkalustoa Varsovan liiton ajoilta, mutta tuotantoa on myös laajennettu äskettäin Lähi-idän tilausten myötä. Myyvävaltioita ovat Bosnia ja Hertsegovina, Bulgaria, Kroati, Tšekki, Montenegro, Slovakia, Serbia sekä Romania. Todennäköisesti valtiot ovat vientilupia myöntäessään tienneet, että asete päätyvät aseellisille ryhmittymille, sillä Persianlahden valtiot itse käytävät länsivalmisteisia aseita. Kansainvälisen asiantuntijoiden mukaan viennit hyvin todennäköisesti rikkovat asekauppasopimusta vastaan⁷¹.

Lisäksi myyjinä toimivia EU-maita sitoo Euroopan unionin neuvoston asevientiä koskeva yhteinen kanta, jonka seitsemäs peruste vaatii, että vientilupaa myönnnettäessä on huomioitava ”vaara, että sotilasteknologia tai puolustustarvikkeet päätyvät muualle ostajamaassa tai jälleenvielään epätoivottavin ehdoin.” Perusteessa noste-

taan erikseen esille mahdollisuus, että asete jälleenvietaisiin terrorijärjestöille⁷².

Syrian hallituksen tukija alueella taas on Iran⁷³. Iranin väitetään tukevan myös Jemenin hallitusta vastaan taistelevia huthikapinallisia ja olevan siten vastakkain Saudi-Arabian kanssa Jemenissäkin⁷⁴.

Kokonaisuutena Persianlahden alue näyttää tällä hetkellä alueena, jossa toisiinsa kietoutuvat valtioiden sisäiset konfliktit Syriaassa, Irakissa ja Jemenissä, alueellinen kilpailu vaikeutusvallasta Iranin ja Saudi-Arabian välillä sekä geopoliittinen kädenväntö Venäjän ja länsimaiden välillä. Jo

nämä ulottuvuudet tekevät ratkaisujen löytämisen alueen konflikteihin vaikeaksi.

Euroopan maiden asekauppa alueelle lisää konfliktien kestoaa osapuolen taistelukyvyn pysyessä korkeana. Lisäksi asekauppa alueelle kasvattaa konflikteista taloudellisesti hyötyviin osapuolten määrää. Siten konfliktin ympäälle syntynyt taloudellinen järjestelmä uhkaa sekä ylläpitää konfliktia. Mikäli EU haluaa puuttua Syrian sisällissodan jatkumiseen, sen tulisi muiden diplomaattisten toimiensa ohella puuttua myös omien sekä tulevien jäsenmaiden asekauppaan Saudi-Arabian kanssa.

Mikäli EU haluaa puuttua Syrian sisällissodan jatkumiseen, sen tulisi puuttua myös jäsen maiden asekauppaan Saudi-Arabian kanssa.

TAPAUSTARKASTELU MAAILMAN SOTATUOTEKAUPASTA

SAKSALAISASEITA KÄYTETTIIN IHMISOIKEUSRICKOMUKSIIN MEKSIKOSSA

Syykskuussa 2014 Meksikossa Igualan kaupungissa 43 opettajaopiskelijaa katosi. Kaksi kuukautta myöhemmin paikallisen huumejengin jäsenet tunnustivat osallistuneensa opiskelijoiden murhaan. Opiskelijat olivat olleet kaupungissa keräämässä rahaa sekä kaappaamassa bussia matkustakseen mielenosoitukseen Mexico Cityyn. Poliisi pysäytti heidät avamalla tulen ja ampui kolme opiskelijaa kuoliaaksi. Loput opiskelijat poliisi luovutti huumejengin jäsenille, jotka teloittivat opiskelijat kaatopaikalla.

Tultuaan ilmi tapaus aiheutti sekä kansallisen että kansainvälisen kohun. Saksassa tapaus nosti esiiin maan aseviennit Meksikoon. Heckler & Koch -yhtiö oli vienyt vuosina 2006–2009 Meksikoon yli 9 000 kappaletta G36-rynnäk-

köivääreitä. Vientiluvassa vientiä oli rajoitettu siten, että kiväärejä ei saanut päätyä käyttöön neljään osavaltioon, joissa kivääreitä olisi mahdollisesti käytetty ihmisoikeusloukkauksiin huumekartellien vastaisen sodan yhteydessä. Yksi näistä osavaltioista oli Guerrero, jossa Igualan kaupunki sijaitsee.

Jo vuonna 2010 nousivat esiin ensimmäiset epäilyt, että yritys olisi tietoisesti antanut aseidensa

päätyä kiellettyihin osavaltioihin. Syytteet kahta Heckler & Kochin entistä toimitusjohtajaa, kolmea työntekijää sekä yhtä myyntiedustajaa vastaan nostettiin marraskuussa 2015. Samalla Zeit-lehdessä hankkimista asiakirjoista kävi ilmi, että vientiluvista vastaavat talousministeriön viranomaiset olivat todennäköisesti tietoisia G36-rynnäkköivääriin päätymisestä kiellettyihin osavaltioihin⁷⁵.

Oikeudenkäynti Heckler & Kochin työntekijöitä vastaan alkaa näillä näkymin vuonna 2017⁷⁶. Tapaus kuvastaa vientivalvonnan epäonnistumista usealla tasolla. Vientilupa on annettu alun alkaaen sen olettamuksen varassa, että ostaja sitoutuisi täysin vientiluvan määräämään ehtoihin. Viejävaltion on kuitenkin vaisea valvoa vientiehtojen toteutumista. Viitteisiin siitä, että myyjä rikkoo tietoisesti vientiluvan ehtoja, ei puuttuu. Zeit-lehdessä analysoiman viranomaisten viestinvaihdon pohjalta toiminnan taustalla olivat talouspoliittiset motiivit sekä Heckler & Kochin läheiset suhteet vientilupaviranomaisiin.

Laatikko 3: Puolustusmenoilla oikeutetaan EU:n budgettisäännösten rikkominen

Ranska lisää puolustusmenojaan vastauksena maassa tapahtuneisiin terrori-iskuihin. Menolisäykset tarkoittavat, että Ranska rikkoo EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen sääntöjä, jotka edellyttävät jäsenvaltioiden julkisen talouden alijäämän pysymistä alle 3 prosentissa BKT:sta ja julkisen velan pysymistä alle 60 prosentissa BKT:sta⁷⁹.

Ranska on toistuvasti ollut budgettisäännösten valvomisesta vastaan Euroopan komission huomion kohteena, sillä maalla on ollut vaikeuksia pitää julkisen talouden alijäämänsä ja velkaantumisasteensa sopimusten edellyttämässä rajoissa. Maalta on vaadittu merkittäviä julkisen talouden sopeuttamistoimia ja rakenteellisia uudistuksia, jotka kohdistuvat muun muassa eläkejärjestelmään uudistamiseen ja työmarkkinoiden joustavuuden lisäämiseen⁸⁰.

Ranskalle on myönnetty joustoja sääntöjen noudattamisessa aikaisemmin, mikä on herättänyt kritiikkiä pienemmässä EU:n jäsenvaltioissa, joille vastaavia myönnystyksiä ei ole annettu⁸¹. Esimerkiksi ankarien taloudellisten sopeuttamistoimien kotheeksi joutunut Irlanti on vaatinut osakseen samankaltaisia joustoja kuin Ranska on saanut⁸². Pahiten talouskriisistä kärsineissä euroalueen jäsenvaltioissa, kuten Espanjassa ja Portugalissa talouskuria on kritisointi sen sosiaalisten vaikutusten vuoksi, ja kuripoliitikka on herättänyt runsaasti vastarintaa⁸³.

Ranskassa vaaditut julkisen talouden sopeuttamistoimet ja erityisesti työmarkkinoihin kohdistuvat rakenteelliset uudistukset

ovat nostattaneet avoimia protesteja erityisesti keväällä 2016. Tästä huolimatta Ranskan hallitus on komission tuella jatkanut uudistuksia, mikä on johtanut laajamittaisiin lakkoihin^{84,85}.

Marraskuussa 2015 tapahtuneita Pariisin terrori-iskuja seuranneessa puheessaan Ranskan parlamentille presidentti François Hollande ilmoitti, että turvallisuusmenoja lisätään, vaikka tämä rikkoisi EU:n budgettisääntöjä. Hollande totesi turvallisuussopimuksen olevan vakaus- ja kasvusopimusta tärkeämpi ja katsoi Ranskan olevan sodassa⁸⁶.

Ranskan pääministeri Manuel Valls korosti, että puolustusmenoja tulee käsitellä erillään muista julkisen talouden menoista, eikä Ranska tule säästämään muista julkisen talouden menoista rahoittaa julkisen kasvavaa puolustusbudjettiaan. Hänen mukaansa Ranskalle tulee antaa julkistaloudessaan liikkumavaraa, koska Ranskan käymä terrorismin vastainen taistelu koskee koko Eurooppaa⁸⁷.

Euroopan komission edustajat ovat olleet valmittaa myöntämään Ranskalle liikkumavaraa alijäämätavoitteissa puolustusmenojen osalta. Talouskomissaari Pierre Moscovici mukaan Pariisin iskujen jälkeisessä tilanteessa kansalaisten turvallisuus sekä Ranskan ja Euroopan kansalaisten suojeleminen ovat ehdottomasti etusijalla. Moscoviciin mukaan EU:n budgettisäännöstä on mahdollista jostaa, mikäli kyseessä on erityistä huomiota vaativaa tilanne kuten turvallisuus⁸⁸.

EU:n budgettisäännöt mahdolistavat poikkeamisen asetuista tavoitteista, mikäli jäsenvaltio kohtaa yllättäviä ja ennakoimattomia tilanteita. Poikkeaminen on sallittu muun muassa Italian kohdalla pakolaiskriisiin aikana, kun Italia on pyytänyt joustoa alijää-

mätavoitteisiinsa voidakseen vastata pakolaiskriisiin aiheuttamiin kustannuksiin⁸⁹.

Britannian EU-eron jälkimainungeissa ja kituliaan talouskasvun jatkuessa Euroopan komissio on muiltakin osin omaksunut varovaiseman linjan EU:n budgettisääntöjen tulkinnassa. Esimakua tästä saatiin heinäkuussa, kun komissio jätti sanktioimatta Espanja ja Portugalia siitä huolimatta, että maiden julkistalouden alijäämät eivät pysyneet EU:n budgettisääntöjen rajoissa⁹⁰.

Puolustusmenojen kohdalla Ranskalle myönnettyjä joustot julkisen talouden alijäämien osalta herättävät kysymyksiä EU:n talouspolitiikan arvojärjestyksestä. Jokaisella EU:n jäsenvaltiolla tulee olla sekä oikeus että valmius suojeilla omia kansalaisiaan ulkosilta uhkilailla. Samanaikaisesti on kuitenkin huomionarvoista, että Ranskan tapauksessa EU:n budgettisääntöjä tulkitaan tavalla, jossa puolustusmenoja kohdellaan poikkeustapauksena.

Mikäli talousvaikeuksissa ole-vilta EU:n jäsenmailta edellytetään toistuvasti sosialiturvaverkkojen supistamista ja julkisten menojen karsimista, tulee tämä olennaisesti heikentämään maiden kykyä suojeilla omia kansalaisiaan taloudelliselta ja sosiaaliselta turvatu-muudelta. Tällaisten leikkausten vaativiminen saattaa olla lyhytnäköistä politiikkaa, sillä vahvojen sosialiturvaverkkojen ylläpitämi-nen on eräs keskeisistä keinoista, joilla pyritään estämään sellais-ta sosiaalista kurjistumista ja tur-vattomuutta, joka voi purkautua myös avoimena väkivaltana.

EU:n budgettisääntöjä tulkitessa on tarvetta pohtia huolella, miten turvallisuuden eri muotoihin panostetaan taloudellisesti ja tulisiko tämä huomioida arvioita-essa EU:n talouspolitiikan tulevaan suuntaan.

SUOMEN ASEVENTI 2015

Suomen sotatuoteviennin arvo vuonna 2015 oli noin 99 miljoonaa euroa. Tämä on noin kymmenen miljoonaa euroa enemmän kuin Suomen sotatuoteviennin keskiarvo 2000-luvulla. Kuten kuvio 3 kertoo, kahteen edellisvuoteen verrattuna viennin arvo laski.

Aseviennissä yksittäisillä isoilla kaupoilla voi olla suuri vaikutus koko vuoden viennin arvoon, ja siksi vuosittaiset vaihetut ovat suuria. Vuosina 2013 ja 2014 Suomen sotatuotevienti nousi ennätyksellisesti yli 200 miljoonan euron. Tätä selittää osaksi näinä vuosina toteutuneet merkittävät panssariajoneuvokaupat Ruotsiin. Molempina vuosina panssariajoneu-voja viettiin Ruotsiin yli sadalla miljoonalla eurolla^{91,92}.

Nämä ollen huomattavalta näyttävä viennin väheneminen vuosien 2014 ja 2015 välillä ei välttämättä tarkoita, että Suomen aseventi olisi käännyntynyt laskuun. On myös merkkejä siitä, että tulevin vuosina sotatuotteiden vien-ti Suomesta kasvaisi jälleen. Vuonna

SOTATUOTTEET

Vientilupia: 376,9 milj. € (2015)
230,3 milj. € (2014)

Toteutunut vienti: 99,3 milj. € (2015)
222,8 milj. € (2014)

KAKSIKÄYTTÖTUOTTEET

Vientilupia: 669 kpl (2015)
673 kpl (2014)

Toteutunut vienti: ei saatavilla (2015)
ei saatavilla (2014)

KIDUTUSVÄLINEET

Vientilupia: 0 kpl (2015)
ei selvitetty (2014)

Tuontilupia: 0 kpl (2015)
ei selvitetty (2014)

SIVILIILIASET

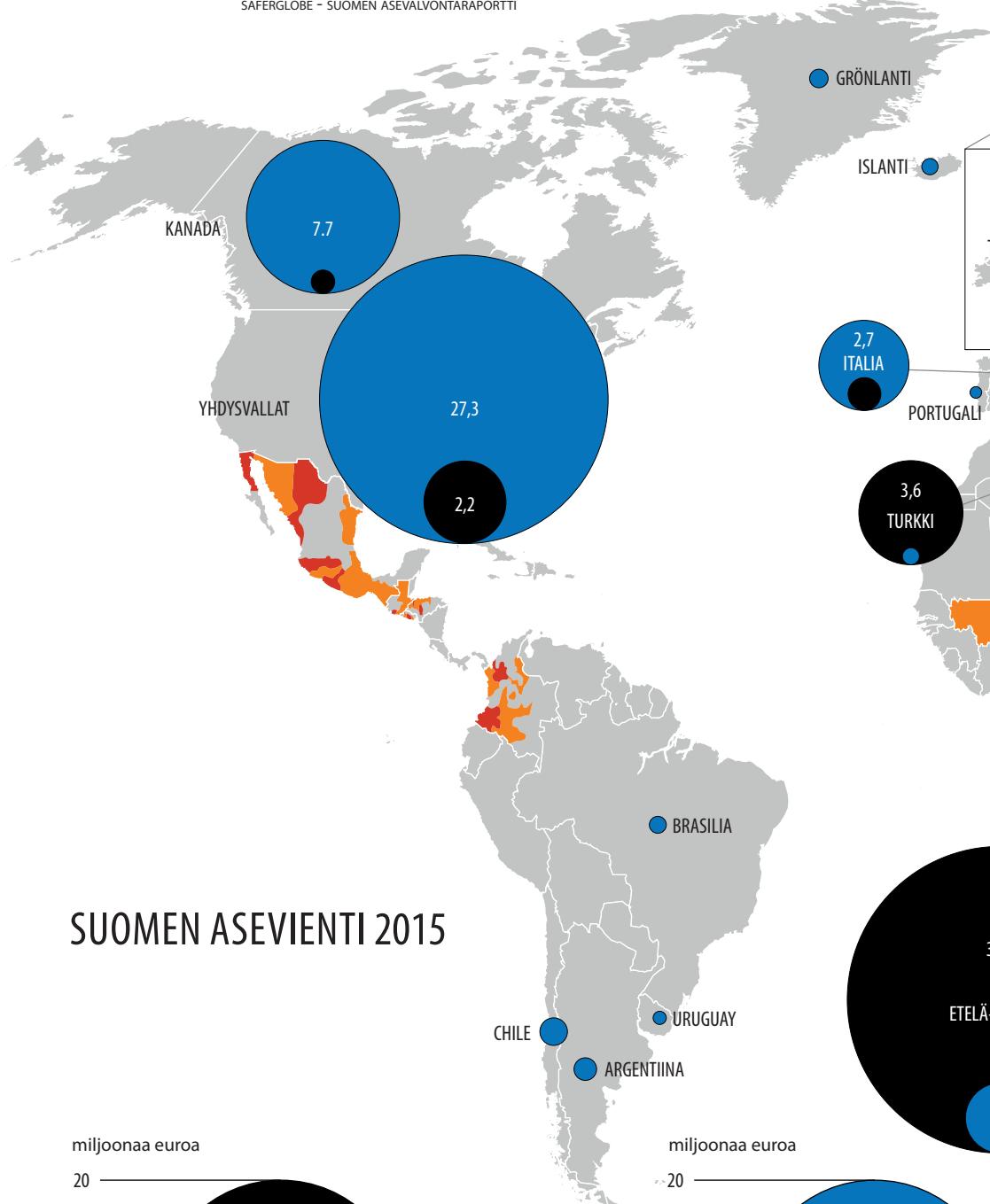

Vientilupia: 676 kpl* (2015)
ei saatavilla (2014)

Toteutunut vienti: 77,3 milj. € (2015)
71,0 milj. € (2014)

KUVIO 2. SUOMEN ASEVENTI 2015

* Luku sisältää kielteiset päätökset. SaferGloben Poliisihallitukselta saamissa tiedoissa kielteisiä ja myönteisiä päätöksiä ei ole eritelty.

miljoonaa euroa

20

10

7

5

3

2

1

0,5

Sotatuotevienti

miljoonaa euroa

20

10

7

5

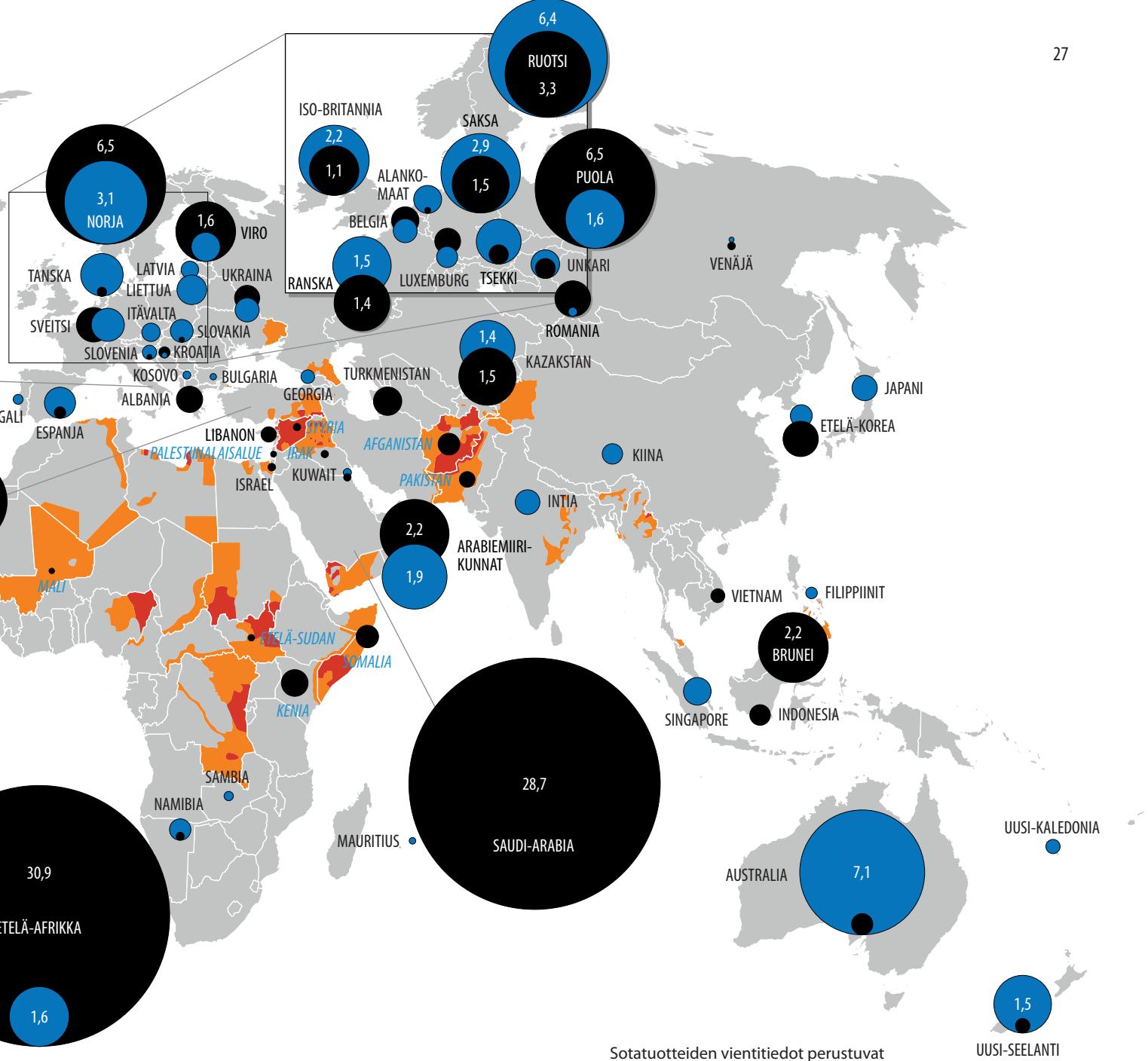
3

2

1

0,5

Siviiliasevienti

Sotatuotteiden vientitiedot perustuvat puolustusministeriön julkaisemaan raporttiin ja siviiliaseiden vientitiedot tullin tietoihin. Mukana ei ole vientiä maihin, johin viennin arvo on alle 10 000 euroa. Konfliktialueet perustuvat Chart of Conflict -karttaan, jota julkaisee International Institute for Strategic Studies.

Maan nimi on *sinisellä kursiivilla*, jos vähintään puolet sinne kohdistuneesta sotatuoteviennistä oli YK:n, EU:n tai muiden järjestöjen rauhanturva- ja humanitaarisen avustustoiminnan käytöön.

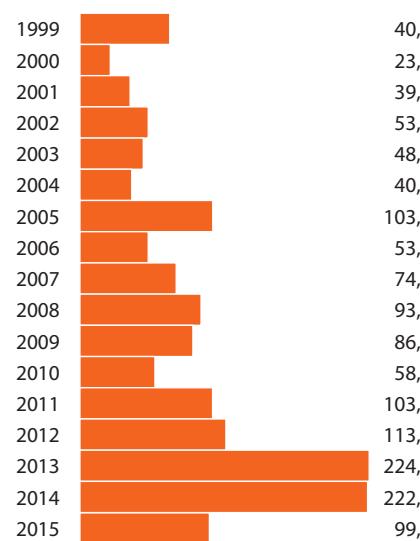

Vuonna 2015 myönnettyjen vientilupien kokonaisarvo oli korkea, 377 miljoonaa euroa.

Vuodesta 2002 alkavan tilastoinnin aikana vuosi 2015 oli ensimmäinen, jolloin EU ei ollut Suomen sotatuoteviennin merkittävin kohdealue.

Kasvavat varustelumenot erityisesti Lähi-idässä ja Aasiassa saattavat lisätä suomalaisen sotatuotteiden kysyntää näillä alueilla.

KUVIO 3. SOTATUOTEVIENNIN KEHITYS 1999–2015 (milj. €)

2015 sotatuotteiden vientilupia myönnettiin yhteensä 377 miljoonan euron arvosta. Tämä on enemmän kuin kerätaakaan aiemmin käytössämme olevan yli kymmenen vuotta kattavan tilaston aikana.

On huomattavaa, että vuodesta 2002 alkavan tilastoinnin aikana vuosi 2015 oli ensimmäinen, jolloin EU ei ollut Suomen sotatuoteviennin merkittävin kohdealue. Vuotta 2011 lukuun ottamatta kaikkina aiempina vuosina euromäärisesti yli puolet Suomen sotatuoteviennistä on suuntautunut EU-maihin. Vuonna 2011 EU-maihin suuntautui 45 % Suomen sotatuoteviennistä, tuolloinkaan minkään muun alueen osuus ei ollut tätä suurempi. Vuonna 2015 Suomen merkittävimmäksi vientialueeksi nousi Lähi-itä. Saharan eteläpuolinen Afrikka nousi toiseksi merkittäväksi alueeksi Etelä-Afrikkaan suuntautuneen panssariajoneuvoviennin vuoksi.

Viime vuoden raportissa arvioimme, että suomalainen puolustusteollisuus hakee kasvavissa määrin markkinoita perinteisten vientialueidensa Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulko-

puolelta. Kasvavat varustelumenot erityisesti Lähi-idässä ja Aasiassa ovat lisänneet sotatuotteiden kysyntää. Toisaalta turvallisuuspoliittinen tilanne saattaa lisätä myös eurooppalaisten valtioiden varustelumenoja.

Vuonna 2015 toteutuneet viennit viittaavat siihen, että Euroopan ulkopuolisten markkinoiden merkitys suomalaiselle puolustustuoliuudelle korostuu.

Vientilupia myönnettiin Arabiemirikuntiin yli 77 miljoonan, Omanin noin 20 miljoonan ja Turkkiin lähes 10 miljoonan euron arvosta. Toisaalta vuonna 2015 myönnetystä vientiluvista euromäärisesti suurin osa suuntautui Eurooppaan. Näyttäkin siltä, että varustelumenojen lisäys sekä Lähi-idässä ja Aasiassa että Euroopassa voi tulevana vuosina kasvattaa suomalaisen sotatuotteiden kysyntää useilla eri markkina-alueilla.

Euroopan ulkopuolisten markkinoiden osalta Lähi-itään myönnetetyt vientiluvat viittaavat siihen, että suomalaiset puolustusalan yritykset pyrkivät viemään tuotteitaan tälle alueelle. Tarkastelemme tarkemmin Patrian Arabian niemimaalle tekemiä kauppoja sivulla 33–34.

Patrian kauppojen ohella myös pienemmät suomalaisyritykset osallistuvat Lähi-idän asemarkkinoille. Sako Oy:lle myönnettiin vientiluvat tarkkuuskiväärien ja niiden osien vientiin Arabiemirikuntiin ja Kuwaitiin. Molemmin maihin myös vietin tarkkuuskivääreitä ja niiden osia. Pimeänkölkaitteita valmistavalle Millog Oy:lle myönnettiin esittelylupia Saudi-Arabiaan, Arabiemirikuntiin, Qatarin ja Kuwaitiin.

Myös Australia on panostamassa puolustukseen. SIPRI:n mukaan viisivuotiskaudella 2011–2015 Australia kuului maailman kymmenen merkittävimmän asetuojan joukkoon 3,6 prosentin asetuontiosuudellaan⁹³.

Australien puolustusvoimat uudistaa ajoneuvokalustoaan, ja Patria osal-

listuu yhdessä BAE Systemsin kanssa tarjouskilpailuun omalla ajoneuvollaan, joka kulkee nimellä AMV35. Nimi juontuu Patrian valmistamasta AMV-pyöräajoneuvosta ja BAE Systems Hägglundsin kehittämästä asejärjestelmästä, johon kuuluu 35 mm tykki⁹⁴.

Tarjouskilpailuun osallistuvien ajoneuvojen testit tehdään vuoden 2016 aikana. Toteutuessaan kauppa saatetaan sisältää yli 200 ajoneuva⁹⁵. Tämä tarkoittaa, että kauppa yltäisi Suomen suurimpien aseventien joukkoon 2000-luvulla.

Suomalaisella tarkkuuskiväärejä valmistavalla Sakolla on ollut aseventejä myös Aasiaan. Vuonna 2015 Suomesta vietin tarkkuuskivääreitä ja niiden osia Kazakstaniin ja Turkmenistaniin satojen tuhansien eurojen arvosta. Tarkkuuskiväärivienti todennäköisesti jatkuu, sillä Turkmenistaniin myönnettiin vuonna 2015 vientilupia yli miljoonan euron arvosta. Tarkastelemme Turkmenistanin tapausta tarkemmin sivulla 33–34.

Viime vuosien tapaan euromäärisesti merkittävimmät Suomesta vientävät sotatuotteet olivat panssariajoneuvoja ja kranaatinheittimiä. Tämän ohella Suomesta vietin muun muassa suojarusteita.

Etelä-Afrikkaan vietin Patrian valmistamia AMV-ajoneuvoja ja ajoneuvojen osia sekä tulenjohtovälineistöä ja tarkkuuskivääreitä. Yhteensä nämä viennit Etelä-Afrikkaan olivat arvoltaan noin 30 miljoonaa euroa. Saudi-Arabian viennit koostuivat pääasiassa Patrian valmistamista kranaatinheittimistä, joista vuonna 2014 toimitettiin jo osa⁹⁶.

Etelä-Afrikan ja Saudi-Arabian ohella Suomesta vietin yli kolmen miljoonan euron arvosta sotatuotteita Puolaan, Norjaan, Turkkiin ja Ruotsiin. Kokonaisuudessaan Suomen sotatuote- ja siviiliaseventi on esitetty edellisellä aukeamalla olevalla kartalla. Puolaan vietin panssariajoneuvoja

noin kuuden miljoonan euron arvosta ja Turkkiin suojaterästä yli kolmen miljoonan euron arvosta. Perehdytme lähemmin Turkkiin suuntautuvaan patruunavientiin sivulla 32–33.

KAKSIKÄYTÖTUOTTEIDEN VIENTILUPIEN MÄÄRÄ PYSYI ENNALLAAN

Kaksikäyttötuotteet ovat tuotteita tai palveluita, jotka soveltuват siviilikäytön lisäksi myös sotilaallisille tarkoituksiin tai joukkotuhoaseiden kehittämiseen. Niiden vientivalvonnan vastaa ulkoasiainministeriö.

Tuotteiden vientiä ja vientivalvonnan kontrollia leimaa usein tasapainottelu suomalaisyritysten viennin edistämisen sekä ihmisoikeuksien ja kansainvälisen kontrollin tukemisen välillä. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnan merkitys on kasvamassa kyberturvallisuuden ja kehittyvien teknologoiden myötä. Kaksikäyttötuotteiden arvioidaan muodostavan tulevaisuudessa noin 70 % sotateknologiasta⁹⁷.

Yleisimmin Suomesta vietäviä kaksikäyttötuotteita ovat venttiilit sekä korkean teknologian tuotteet kuten mobiiliverkkojen osat, taajuusmuuntimet, viranomaisverkot ja verkkotökalut. Ulkoasiainministeriö ei raportoi toteutuneita vientejä, mutta myönnetyjen lupien määriä ja kohdemaita tarkastelemalla voi tehdä suuntaa-antavia päätelmiä viennissä ja vientipoliitikkasa tapahtuvista muutoksista.

KUVIO 4. KAKSIKÄYTÖTUOTTEIDEN VIENTILUPIEN MÄÄRÄN KEHITYS 2011–2015

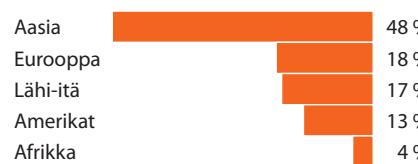
Kuten kuvio 4 osoittaa, kaksikäyttötuotteiden viennille myönnettyjen lupien määrä on viime vuosina kasvanut merkittävästi. Vuonna 2015 myön-

Viime vuosien tapaan euromäärisesti merkittävimmät Suomesta vietävät sotatuotteet olivat panssariajoneuvoja ja kranaatinheittimiä.

Kaksikäyttötuoteteiden vientivalvonnan kontrolli leimaa tasapainottelu yritysten viennin edistämisen ja kansainvälisen kontrollin tukemisen välillä.

nettiin yhteensä 669 vientilupaa, mikä on lähes yhtä paljon kuin edellisvuonna. Kohdemaissa ei ole viime vuosina tapahtunut suuria muutoksia. Lähes puolet vuonna 2015 myönnetyistä luvista kohdistui edelleen Aasiaan ja erityisesti Kiinaan, johon suuntautui 19 % kaikista luvista. Eurooppaan kohdistui 18 % luvista, ja näistä luvista yksin Venäjän osuus oli noin puolet. Lähi-itä nousi kolmanneksi suurimmaksi kohdealueeksi 17 %:n osuudella.

KUVIO 5. KAKSIKÄYTÖTUOTTEIDEN VIENTILUPIEN JAKAUTUMINEN MAANOSITTAIN 2015

Merkittävin suomalainen kaksikäytötuotteiden viejä myönnetyjen lupien määrän perusteella oli ABB Oy, jolle vientilupia myönnettiin 258 kappaletta. Yhtiö vie erityisesti tyristorimoduuleja Kiinan. Tyristorimoduuleita käytetään taajuusmuuttajien, joilla voidaan muun muassa säädellä sähkömoottorin nopeutta voimalaitoksissa, mutta tyristorimoduuleja voidaan myös käyttää ydinvoimaloissa ydinpoltoaineen rikastamiseen ja mahdollisesti ydinaseiden valmistukseen.

Kazakstaniin.

Toiseksi eniten vientilupia myönnettiin Vacon Oyjille, joka sai 72 vientilupaa. Kolmantena oli Metso Flow Control Oy, jolle vientilupia myönnettiin 62 kappaletta⁹⁸. Myös Vacon on erikoistunut taajuusmuuttajien vientiin, sen saamat vientiluvat suuntautuvat pääasiassa Aasiaan ja erityisesti Intiaan. Metso Flow Control on tunnettu erilaisista mineraalien käsittelyratkaisuista, ja sillä myönnetyt luvat koskevat muun muassa ydinlaitoksissa käytettäviä venttiileitä. Kohdemaaksi nousevat erityisesti Valko-Venäjä sekä Kiina.

SIVIILIASEIDEN VIENTI KASVOI HIEMAN

Suomen siviiliaseiden viennin kokonaisarvo vuonna 2015 oli noin 77 miljoonaa euroa. Viennin arvo kasvoi edellisvuodesta noin kuudella miljonaalla eurolla. Merkittävin yksittäinen viennin kohdemaan suomalaisille siviiliaseille on Yhdysvallat, jonne vietin siviiliaseita tai ammuksia noin 27 miljoonan euron arvosta.

Euroopan alueella siviiliaseiden merkittävimmät vientimaat olivat Ruotsi, Norja, Italia, Saksa ja Iso-Britannia, joihin kohdistuva vienti oli arvoltaan yli 2 miljoonaa euroa. Edellä mainittujen lisäksi siviiliaseita vietin yli miljoonan euron arvosta Puolaan ja Ranskaan.

Euroopan ulkopuolisista siviiliaseiden vientimaista tärkeimmät olivat Yhdysvaltain ohella aikaisempien vuosien tavoin Kanada, Australia, Etelä-Afrikka sekä Uusi Seelanti. Näissä maissa on vahva metsästys- ja ampu-aurheilukulttuuri, mikä tekee maista tärkeitä markkina-alueita suomalaisille asealan yrityksille.

Perinteisten vientimaiden ohella Euroopan ulkopuolisista siviiliaseiden vienneistä huomionarvoisia ovat viennit Arabiemirikuntiin ja Kazakstaniin. Arabiemirikuntiin vietin vuonna 2015 siviiliaseiden patruunoita 1,7 miljoonan euron arvosta. Kazakstaniin vietin vuorostaan siviiliaseiden patruunoita yhteensä liki 400 000 euroa.

SaferGloben tiedossa ei ole, mitä nämä viennit tarkalleen sisältävät, eikä myöskään, kenelle patruunaviennit on suunnattu. Tämä johtuu siitä, että siviiliaseiden vientiä valvova Poliisi-hallitus ei raportoi yksittäisiä siviiliaseiden vientilupia eikä euromääristä toteutunutta vientiä. Tämä vaikeuttaa siviiliaseivienin valvontaa ja heikentää viennin läpinäkyvyyttä. Tässä raportissa esitetty tiedot Suomen siviiliaseivennistä perustuvat Tullin ulko-maan kauppatilastoihin.

Siviiliaseiventien ja sotatuoteviennien välillä saattaa olla yhteys. Koska monet patruunatyypit soveltuват sekä siviili- että sotilaskäytöön, puolustusviranomaisille tarkoitettuja patruunoita on mahdollista viedä siviiliaseiventtiinä. Näin oli vuoden 2011 raportissa esii nostamassamme Bahrainin tapauksessa, jossa Suomesta vietin Bahrainiin tarkkuuskiväärien patruunoita siviiliaseiventtiinä⁹⁹.

Sako Oy:lle myönnettiin Arabiemirikuntiin vuonna 2015 sotatuotteiden vientiluvat 31 tarkkuuskivääriille ja niiden varaosille. Molempien vientilupien vastaanottajaksi oli merkity Dubaissa toimiva Al Qannas Hunting Equipment L.L.C. Puolustusministeriön mukaan vuonna 2015 Arabiemirikuntiin vietin tarkkuuskiväärietä ja niiden osia yhteensä noin 90 000 euroa.

SaferGloben tiedossa ei ole, liittyykö

Arabiemiirikuntiin suuntautunut 1,7 miljoonan euron siviilipatrunkavienti maahan vietyihin tarkkuuskivääreihin. Jos nämä patruunat olisi viety sotatuotevientinä, olisi niiden vienti vaatinut valtioneuvoston hyväksynnän.

Kazakstanin osalta Sako Oy:lle myönnettiin vuonna 2015 kaksi tarkkuuskivääri ja niiden varusteiden vientilupaa. Toisessa vientiluvista lopukäytäjäksi oli merkity Kazakstanin sisäministeriö, toisessa maan puolustusministeriö. Suomesta vietin Kazakstaniin vuonna 2015 yli puolen miljoonan euron arvosta tarkkuuskivääreitä osineen. Tämän lisäksi maahan vietin yli 800 000 euron arvosta vaimentimia ja muita osia. On mahdollista, että Kazakstaniin suuntautunut yli 300 000 euron arvoisen siviilipatrunkoiden vienti liittyy maahan suuntautuneeseen tarkkuuskivääreiden sotatuotevientiin.

Puolustusviranomaisten käytöön tarkoitettuja patruunoita on mahdollista viedä siviiliaseiventtiinä.

Perinteisten vientimaiden ohella siviiliaseiden vienneistä huomionarvoisia ovat viennit Arabiemirikuntiin ja Kazakstaniin.

TAPAUSTARKASTELUITA SUOMEN ASEVIENNISTÄ

Tässä osiossa esitellään tarkemmin joitakin Suomen asevientejä. Osioon on valittu erityisiä tai huomionarvoisia tapauksia, joten tarkaukset eivät anna kokonaiskuvaan Suomen asevienistä.

PATRIAN KAUPAT MONINKERTAISTANEET SUOMEN ASEVIENNIN ARA-BIAN NIEMIMAALLE

Arabian niemimaalle suuntautuvassa asekaupassa eletään Patrian takia historiallisia aikoja. Nemo-kraanatinheitintorneja vietin vuonna 2014 Saudi-Arabiaan 51 miljoonan euron arvosta ja Arabiemirikuntiin 22 miljoonan euron arvosta. Pelkästään Saudi-Arabiaan suuntautuneen kaupan arvo oli suurempi kuin Suomen aseventti kaikkiin Arabian niemimaan valtoihin edellisten 12 vu-

den aikana yhteensä¹⁰⁰.

Poikkeuksellisen suuren kaupat eivät jääneet tähän, sillä alkuvuodesta 2016 Patria tiedotti saaneensa Arabiemirikunniltä pitkään tavoittelemansa tilauksen AMV-ajoneuvoille. Tilatut 40 panssarajonevoa toimitettiin elokuuhun 2016 mennessä. AMV on markkinajohtaja kahdeksanpyöräisten panssarajoneuvojen luokassa, ja panssarajonevoja voidaan asiakaan tarpeen mukaan muunnella erilaisiin tarpeisiin. Panssarajonevoja on tähän saakka valmistettu useiden eri maiden asevoimille yhteensä yli 1400 kappaletta^{101,102}.

Patria ei ole kertonut Arabiemirikuntiin myytyjen panssarajoneuvojen kaupphintaa, mutta SaferGloben arvion mukaan se on noin 70 miljoonaa euroa. Kun Suomen asevienin kokonaisarvo

on 2000-luvulla ollut keskimäärin 90 miljoonaa euroa vuodessa, kyse on arvoltaan hyvin huomattavasta yksittäisestä kaupasta. Tuotantoon osallistuvan puolalaisen Rosomak SA:n mukaan näiden 40 panssarajoneuvon lisäksi on sovittu mahdollisuudesta valmistaa yli-määriiset 50 kappaletta, joihin on mahdollista sovitaa raskaampaa aseistusta. Esitetty lukumäärä sopii yhteen Patrian hankkimien vientilupien kanssa. Rosomak SA:n edustaja on myös vihjannut mahdollisesta pienemmästä AMV-toimituksesta toistaiseksi nimeämätömälle Lähi-Idän maalle^{103,104}.

Patria ja Arabiemirikuntien yhteistyö voi jatkua pidemmällakin, sillä yhtiön edustaja on luonehtinut kauppaan erittäin merkitäväksi. Patria allekirjoitti vuoden 2015 alussa kumppanuussopii-

mukseen norjalaisen asevalmistaja Kongsbergin kanssa, josta on sittemmin tullut Patrian vähemmistöomistaja. Sopimus koskee niemenomaan Lähi-idän ajoneuvo- ja asejärjestelmähankkeisiin osallistumista¹⁰⁵.

Patrian viennit ovat herättäneet keskustelua. Helmikuussa 2016 kansanedustaja Paavo Arhinmäki esitti hallitukselle kirjallisen kysymyksen koskien Arabiemirikuntiaan suuntautuvaa vientiä. Arhimäen mukaan aseventti maahan on ongelmallista, koska aseita saatetaan käyttää joko Jemenissä käynnissä olevassa sodassa siviiliväestöä vastaan tai Arabiemirikuntien sisäisiin sortotoimiin¹⁰⁶.

Vastauksessaan kysymykseen puolustusministeri Jussi Niinistö korosti Suomen toimivan kansainvälisen velvoitteidensa mukaisesti ja seuraavan muiden Euroopan unionin jäsen maiden linja. Niinistön mukaan Arabiemirikuntien asevoimat ovat luotettava aseiden vastaanottaja, ja ne toimivat Jemenissä Jemenin "laillisen hallituksen pyynnöstä turvallisuustilanteen vakauttamiseksi". Niinistö korosti vientilupien kohdalla tarkkaa tapauskohtaista harkintaa ja tilanteen seuraamista¹⁰⁷.

Arabiemirikunnat on osallistunut Jemenissä sotatoimiin osana Saudi-Arabian johtamaa koalitiota. Koalitio on YK:n selvityksen mukaan syyllistynyt kansainvälisten humanitaarisen oikeuden vastaisiin laajoihin ja systemaattisiin hyökkäyksiin siviilikohdeita vastaan. Tässä mielessä voidaan nähdä tulkinvaraisena se, ovatko Saudi-Arabian johtaman koalition toimet käytännössä vakuttaneet Jemenin turvallisuustilannetta. Arabiemirikunnat on todistetusti käytänyt Jemenin taisteluissa sekä ranskalaismiehistoisia taistelupanssarivaunuja että venäläisvalmisteisia rynnäkköpanssarivaunuja. Kesäkuussa Arabiemirikunnat ilmoitti vetätyvänsä Jemenistä^{108,109}.

PANSARIVAUNUJA SUOMEN KAUTTA BOKO HARAMIN VASTAISEEN TAISTELUUN

Valtioneuvosto myönsi kauttakuljetusluvan tsekkiä Kingfisher S.R.O:lle kahdenkymmenen T72-panssarivaunun ja kahdenkymmenen BVP-1 panssariajoneuvon kuljetamiseksi Suomen kautta Nigeraan. Osa ajoneuvoista kuljetettiin Tsekistä Nigeraan vuoden 2015 aikana¹¹⁰. Kauttakuljetuslupa käsiteltiin valtioneuvoston yleisistunnossa viennin taloudellisen arvon vuoksi¹¹¹. Lain mukaan puolustustarvikkeiden, eli sotatuotteiden, kuljettamiseen Suomen kautta tarvitaan lupa, jos kuljetuksen viejä tai vastaanottaja sijaitsee Euroopan talousalueen ulkopuolella¹¹². Puolustusministeriön SaferGlobelle toimittamassa kauttakuljetusluvassa Kingfisher S.R.O oli merkity virheellisesti chileläiseksi yritykseksi. Kun SaferGlobe kysyi asiaa, puolustusministeriöstä vahvistettiin, että yritys on tšekkiläinen ja kerrottiin, että virhe oli korjattu jo aiemmin¹¹³. Wikileaksin julkaiseman dokumentin mukaan kyseinen kauttakuljetusyritys on liittynyt kyseenalaisiin asekuljetuksiin¹¹⁴. Puolustustarvikkeiden maastavientiriusta vuonna 2014 ja yhtä maastavientirikosta vuonna 2015. Vuoden 2014 asevalvontaraportissa esiintutu Thor Libertyn ohjuslastia koskeva tutkinta on lopetettu kustannusperusteenvuoksi usean vuoden tutkinnan jälkeen¹²³. Saksasta lähtenyt laiton kuljetus tuli ilmi vuonna 2011, kun laiva pysähti Kotkan satamaan myrskyn vuoksi¹²⁴. Tarkastuksen yhteydessä huomattiin räjähteiden virheellisen lastaustavan lisäksi, että aluksessa oli lastina 69 Patriot-ilmatorjuntaohjusta, joille ei ollut kauttakuljetuslupaa¹²⁵.

TURKIN TURVALLISUUSVIRANOMAISILLE LAPUAN PATRUUNOITA

Puolustusministeriö myönsi kesäkuussa 2015 luvan 76 200 pat-

rän sotatuotteita kuten panssaroiduja ajoneuvoja, pienaseita, taistelulentokoneita sekä merivoimien aluksia^{118,119}. Viime vuosina kasvanut hankittujen sotatuotteiden määrä johtuu Nigerian puolustusvoimien lisääntyneistä iskuista terroriistijärjestö Boko Haramia vastaan¹²⁰. Vuonna 2002 perustettu järjestö vastustaa länsimaista koulutusta Nigerialla ja ajaa islamistisen kalifaatin perustamista. Boko Haramin iskut ovat moninkertaistuneet vuoden 2010 jälkeen. Järjestö on tunnettu itsemurhapommittuksista sekä kidnapauksista kuten esimerkiksi huhtikuussa 2014 tapahtuneesta 276 koulutyötä vastaan kaappauksesta^{121,122}.

Viime vuosina useampiin Suomen kautta kuljetettuihin aselasteihin on liittynyt epäselvyyksiä. Jos lähetysksele ei haeta asianmukaista kauttakuljetuslupaa, on kyse puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta. Tulli pyytää asiantuntijalausunnot vaadittavien lupien ja tullimenettelyjen osalta pääasiassa puolustusministeriöstä ja ulkoasianministeriöstä, minkä perusteella arvioidaan, onko rikosta tapahtunut. Tulli tutki kolmea puolustustarvikkeiden maastavientiriusta vuonna 2014 ja yhtä maastavientirikosta vuonna 2015. Vuoden 2014 asevalvontaraportissa esiintutu Thor Libertyn ohjuslastia koskeva tutkinta on lopetettu kustannusperusteenvuoksi usean vuoden tutkinnan jälkeen¹²³. Saksasta lähtenyt laiton kuljetus tuli ilmi vuonna 2011, kun laiva pysähti Kotkan satamaan myrskyn vuoksi¹²⁴. Tarkastuksen yhteydessä huomattiin räjähteiden virheellisen lastaustavan lisäksi, että aluksessa oli lastina 69 Patriot-ilmatorjuntaohjusta, joille ei ollut kauttakuljetuslupaa¹²⁵.

Kazanhania, joka oli heitellyt kiviä poliisi kohti^{131,132,133}. Suomen aseventti Turkkiin on ollut kohtalaisen suurta erityisesti muutaman viime vuoden aikana. Vuonna 2013 Suomen sotatuoteviennin arvo Turkkiin oli 1,3 miljoonaa euroa, vuonna 2014 vientiä oli 7,4 miljoonan arvosta ja vuonna 2015 vastaavasti 3,6 miljoonan arvosta¹³⁴.

Vuonna 2015 Turkin myös viettiin patruunoita 400 000 euron arvosta¹²⁷, mutta SaferGloben tiedossa ei ole, vietininkö patruunoita santarmeille, erikoisjoukoille vai molemmille, sillä asia ei selviä puolustusministeriön julkaisemasta tilastosta. Nammo Lapuasta kerrottiin SaferGlobelle, että yritys ei halua kommentoida vientejään¹²⁸. Kaikki vientilupan saaneet patruunat ovat tarkkuusammunnassa käytettävä .308 Win -kaliiperia, erikoisjoukoille tarkoitettu .308 Win AP492 -patruunat myös lävistävä panssaria. .308 Win -kaliiperin patruunat ovat laajasti eri maiden asevoimien tarkka-ampujayksiköiden sekä lainvalvontaviranomaisten käytössä¹²⁹.

Turki on ollut lähialkoina otsikoissa oikeusvaltioperiaatteiden sekä ihmisoikeustilanteen taantumisen vuoksi. Heikkenevästä tilanteesta on syytetty konservatiivista ja islamistista enemmistöpuolue AKP:tä sekä presidentti Recep Erdoganista¹³⁰. Maan oikeuslaitoksen riippumattomuus on heikentynyt, syytökset lainvalvontaviranomaisten ylimitoitetuista voimankäytöstä ovat lisääntyneet, ja median vapaus on rajussa laskussa. Viranomaiset ovat esimerkiksi ottaneet haltuunsa hallitusta kritisointeen maan suurimman sanomalehden Zamanin. Arvostelua on herättänyt myös tapaus, jossa poliisi ampui mielenosoittajan vuoden 2013 Gezi-puiston protestien yhteydessä. Tammikuussa 2015 Cizren kaupungissa poliisi ampui kuolttavasti päähän 12-vuotiasta Nihat

juuri patruunoille, joita voidaan käyttää esimerkiksi mielenosoittajia vastaan.

ASEVENTEJÄ AUTORITÄRISEEN TURKMENISTANIIN

Valtioneuvosto myönsi toukokuussa 2015 Sako Oy:lle vientilupan kolmen eri tarkkuusivärimallin viemiseksi Turkmenistanin puolustusministeriolle. Päätös tehtiin äänin yhdeksän puolesta ja yksi vastaan¹³⁷. Aseiden euro-määristä arvoa on tuskin pidetty huomattavan suurenna, joten syy vientilupan käsitteilyyn valtioneuvostossa on todennäköisesti sen ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkittävyys¹³⁸. Kutakin mallia oli lupa viedä kahdesta neljään kappaletta, minkä lisäksi vientilupa myönnettiin erilaisille varusteille. Syyskuussa myönnettiin uusi vientilupa 50 tarkkuusiväälle, ja nyt myönnettyjen kiväärien malli oli yksi kolmesta aiemminkin luvan saaneesta mallista. Lisäksi myönnettiin lupa viedä varusteita kuten 50 kappaletta kiikaritähtämää sekä 100 000 patruunaa.

Turkmenistanin hallinnon kuvataan olevan yksi maailman soravaimmista. Turkmenistanin ensimmäisen presidentin Saparmyrat Nyýazowin pitkä hallintokausi alkoi Neuvostoliiton hajoamisen seurauksena vuonna 1991. Nyýazowin vuoden 2006 kuoleman jälkeinen vallanvaihdos toi ainoastaan nimellisen muutoksen eikä muuttanut vallitsevaa autoritääriseitä hallintotapaa. Uudeksi presidentiksi haki poliittisen pelin tuloksesta ainoastaan yksi ehdokas, Gurbanguly Berdymukhamedov¹³⁹. Presidentti sukulaiseen hallitsee valtiota rajoittamattomasti, ja presidentin henkilökulttuuri on vahva¹⁴⁰. Vuonna 2008 uudistettu perustuslaki muutti valtion hallintotavan näennäisesti parlamentaariseksi¹⁴¹. Vuoden 2013 vaaleja varten perustettiin uusi monipuoluejär-

jestelmä, mutta kansainvälisten tarkkailijoiden mukaan äänestys ei ollut aikaisempia äänestyksiä vapaampi tai vähemmän korruptoitunut¹⁴². Turkmenistanin oikeusjärjestelmän toimivuudessa on huomattavia vajavaisuksia¹⁴³. Hallinnonvastaisia mielipiteitä esittäviä vaiennetaan ja poliittisia mielipidevankeja pidetään vanittiina keksityjen tai epäselvien syytteiden varjolla¹⁴⁴.

Valtion hallinta ulottuu kaikkiin medioihin¹⁴⁵. Turkmenistanissa on maailman toiseksi heikoin lehdistövapaus heti Pohjois-Korean jälkeen¹⁴⁶. Internetin käyttöä säädelään voimakkaasti; internettiä saa käyttää vain pieni osa kansalaisista, ja lisäksi internettiä sensuoidaan laajamittaisesti¹⁴⁷. Turkmenistanin hallinto on syyllistynyt useisiin ihmisoikeusloukkuksiin koskien sanan-, uskonnnon- ja liikkumisen vapautta sekä muita ihmisoikeuksia¹⁴⁸.

EU:n yhteinen kanta aseviennistä kieltää asetarvikkeiden myymisen valtioille, joissa riskinä on aseiden käyttäminen kansalliseen sortoon. Määritelmän mukaan sisäinen soro käsittää kiduttamisen, tahdonvastaiset katoamiset, mielivaltaiset pidätystöt sekä muut ihmisoikeussopimuksissa määritellyt merkittävät ihmisoikeusloukkuiset¹⁴⁹. Turkmenistanin hallinto harjoittaa sisäistä sortoa kaikissa edellä mainituissa muodoissa, mutta tiedossa ei ole näyttöä siitä, että vientiluvan mukaisia aseita käytettäisiin sortotoimintaan. Tämän vuoksi vienti ei todennäköisesti ole EU:n yhteisen kannan vastainen. Vienti voidaan kuitenkin nähdä kyseenalaisena Turkmenistanin huomattavan heikon ihmisoikeustilanteen vuoksi.

SUOMALAINEN JA ISRAELILAINEN ASETOLLISUUS YHTEISTYÖSSÄ

Suomen ja Israelin välinen aseita koskeva yhteistyö juontaa juu-

rensa 1950-luvulle, ja yhteistyö on jatkunut tiiviinä nykypäivään asti. Suomeen on esimerkiksi hankittu 2000-luvulla israelilaiselta puolustusalan yritykseltä Mikalilta 21 miljoonan euron arvosta sotatuotteita. Turkmenistanin oikeusjärjestelmän toimivuudessa on huomattavia vajavaisuksia¹⁴³. Hallinnonvastaisia mielipiteitä esittäviä vaiennetaan ja poliittisia mielipidevankeja pidetään vanittiina keksityjen tai epäselvien syytteiden varjolla¹⁴⁴.

Vuonna 2015 puolustusministeriö myönsi viisi sotatuotteiden vientilupaa Israeliin. Patria sai kolme lupaa ja Noptel Oy kaksi. Tarkemmin kyseiset luvat koskevat huoltoa sekä sotatuotteita, joiden rakentamisessa suomalaiset ja israelilaiset yritykset tekevät yhteistyötä. Lisäksi yksi lupa myönnettiin siihen, että tuote palautetaan omistajalle. Vientiluvista ei kuitenkaan selviä, mihin tarkoitukseen luvat käytännössä on haettu. Suomen harjoittamaa tuotekehitystä Israelin kanssa on haasteellista tutkia vuonna 2012 eduskunnan hyväksymän tietoturvasopimuksen vuoksi. Sopimus mahdollistaa turvallisuuksiltaan tiedon vahvuoroinen suojaamisen maiden välillä. Tämän on nähty vaikeutavan keskustelun käymistä sekä laskevan kaupankäynnin läpinäkyvyyttä. Koska kyseinen sopimus on nähty aiheelliseksi solmia, voidaan olettaa maiden välillä olevan sotateknologian kehittelyyn liittyvää yhteistyötä¹⁵¹.

Kolmessa myönnetyistä luvista vastaanottajaksi on merkitty Elbit Systems Ltd. Israelin armeijalla on Elbit Systemsin miehittämättömiä lennokkeja (UAV), ja niitä on käytetty iskuissa palestiinalaisia siviilejä vastaan sekä valvonnanassa Gazassa ja Länsirannalla¹⁵². Elbit Systems on ollut myös mukana rakentamassa Länsirannalle muuria, jonka kansainvälinen tuomioistuin on todennut laittomaksi¹⁵³. Yhdes sää Patrialle myönnetyistä luvista

ta vastaanottajana on Plasan Sasa, joka mainostaa kotisivullaan, että yrityksessä työskentelee työntekijöitä, joilla on sotakokemusta, ja että suurin osa yrityksen tuotteista on suunnattu sotakäyttöön¹⁵⁴.

Laseretäisyysmittarimoduuleita kehittävällä ja valmistavalla Noptellilla ei ole varsinaista tuotekehitysyhteistyötä Elbit Systemsin kanssa. Noptelin laseretäisyysmittareita on viety Israeliin asennettavaksi Elbit Systemsin miehittämättömiin lennokkeihin, jotka viedään Israelista loppukäyttäjälle Meksikoon¹⁵⁵. Patrian vientiluvat liittyvät siihen, että Patrian valmistamiin AMV-ajoneuvoihin hankitaan tai harkitaan hankittavaksi osajärjestelmä Israelista. Patria ei kommentoinut vientilupien yksityiskohtia salasapitovelvollisuksiin ja liikesuatuksiin vedoten. Patria korosti asiakkaidensa osajärjestelmille esittämää tarkkoja suorituskykyvaatimuksia, jotka rajoittavat mahdollisten toimittajien ja valmistajien määrää¹⁵⁶.

Vaikka Suomen ja Israelin puolustusalan yhteistyötä usein perustellaan Israelin yritysten korkealla teknologisella osaamisella sekä muilla kaupallisilla syillä, laajemmassa poliittisessa kontekstissa yhteistyöhön liittyy monenlaisia ulottuvuuksia. Israel on Israelin–Palestiinan konfliktin osapuoli, toistuvasti rikkonut kansainvälistä ihmisoikeussopimuksia sekä rakentanut laittomia siirtokuntia Länsirannalla¹⁵⁷. Israelilaiset aseteknologiayritykset hyötyvät käynnissä olevasta konfliktista. Myöntämällä lupia israelilaisen ja suomalaisen aseteollisuuden yhteistyöhön, Suomen voidaan katsoa edesauttavan konfliktin jatkumista ja sivuuttavan Israelin ihmisoikeusloukkuakset. Koska yritysten

tuotekehitys vaatii pitkän aikavälin sitoutumisen tuottaakseen tuloksia, on Suomi osatekijänä Israelin–Palestiinan konfliktin ylläpitämisen sisässä vielä pitkälle tulevaisuuteen.

SUOMEN ASETUONTI 2015

TYKISTÖAMMUKSIA, OLALTA LAUKAISTAVIA PANSSARINTORJUNTAOHJUKSIA JA KENTTÄRADIOITA

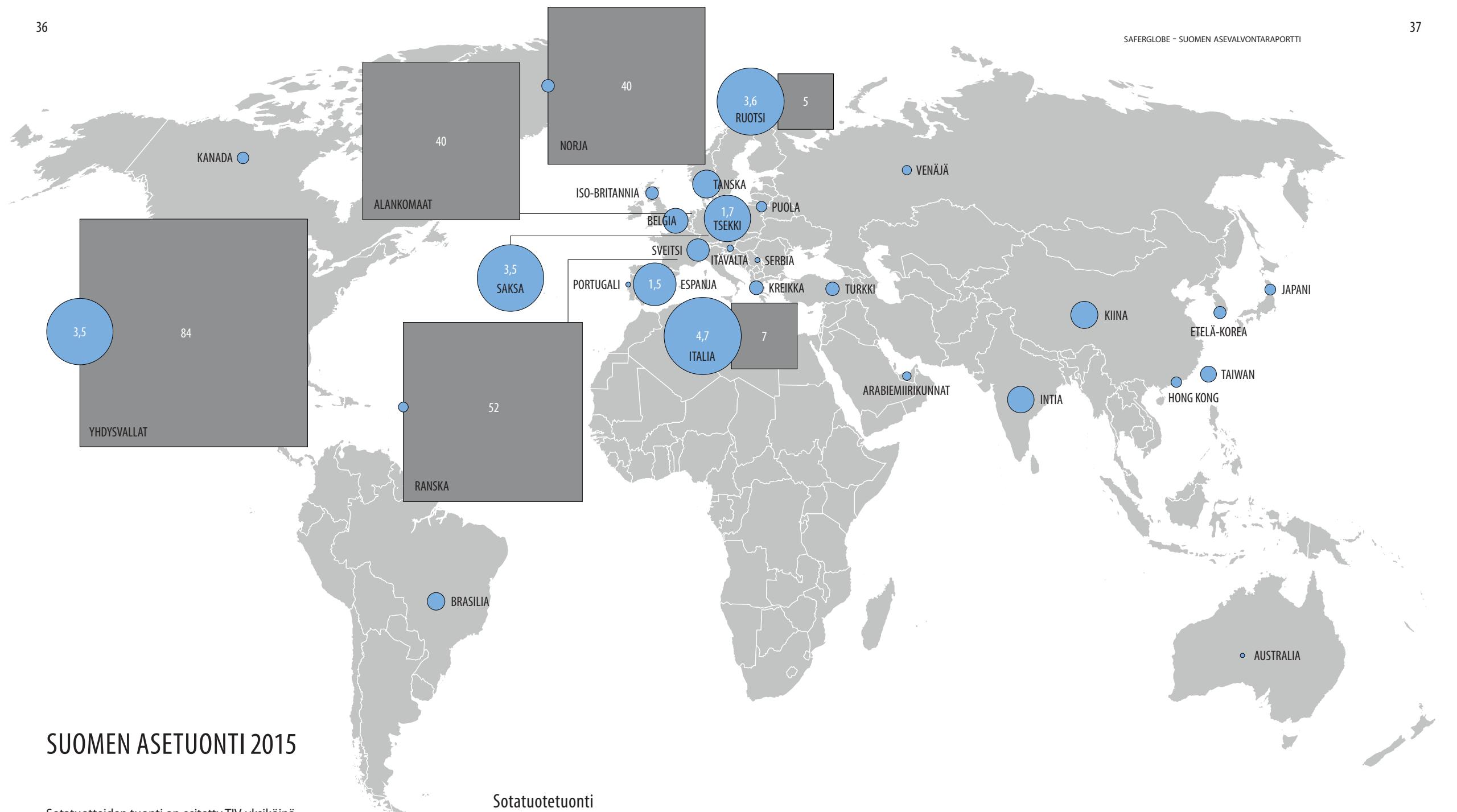
Suomen puolustusmenot olivat viime vuonna 2,69 miljardia euroa, ja näistä sotatuotteita koskevien hankintojen osuus oli 473,6 miljoonaa euroa¹⁵⁸. Valtion kokonaismenoista puolustusmenot olivat 5,0 prosenttia ja maan bruttokansantuotteesta 1,3 prosenttia^{159,160}. Tukholman kansainvälisen rauhantutkimusinstituutin SIPRI:n tilastojen mukaan Suomen sotilasmenot olivat rahamääräisesti vuonna 2015 Pohjoismaiden pienimmät Islantia lukuun ottamatta. Esimerkksi Ruotsin sotilasmenot olivat liki kaksinkertaiset Suomeen verrattuna. Bruttokansantuotteeseen suhteutettuna Norja oli ainoina Pohjoismaa, jonka puolustusbudjetti oli Suomea suurempi¹⁶¹.

SaferGlobella on ollut käytössään kaikki puolustusministeriön vuonna 2015 tekemät sotatuotteita koskevat hankintapäätökset lukuun ottamatta yhtä ei-julkista päättöstä. Yhteensä jul-

kisia hankintapäätöksiä oli 27 kappaletta. Puolustusministeriö vastaa sotatuotehankinnoista, joiden hinta ylittää neljä miljoonaa euroa. Tätä pienemmät hankinnat eivät täten ole kuuluneet tarkastelun piiriin. Alla esitettyt hinnat ovat arvonlisäverottomia mahdolliset lisätilaukset eli optiot sisältävää kokonaishintoja. Hankintojen toimitukset voivat jakaantua useammalle tulevalle vuodelle.

Suurimman sotatuotehankintakonkaisuuden muodostivat tykistöammushankinnat, jotka todennäköisesti pohjustavat puolustusvoimien 2015 keväällä lähetämää tietopyyntöä itseliikkuvan tykistön hankkimiseksi¹⁶². Arvoltaan 35,6 miljoonan euron hankintapäätös tehtiin 155mm panssariin hakeutuvien BONUS MK II -ammuksiin hankinnasta ranskalaista Nexter Munitionsilta. Nammo Lapualta puolestaan päättiin hankkia 155mm ammuskuoria 18,9 miljoonalla eurolla. Muita merkittäviä hankintapäätöksiä vuonna 2015 olivat noin 34 miljoonan euron arvoisen olalta laukaistavaa

Suurimman sotatuotehankintakonkaisuuden muodostivat tykistöammushankinnat.

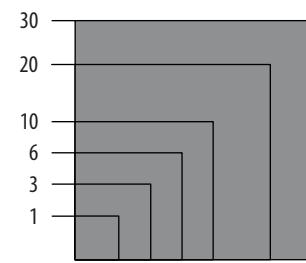

SUOMEN ASETUONTI 2015

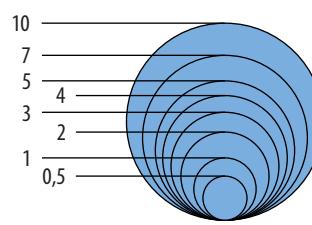
Sotatuotteiden tuonti on esitetty TIV-yksiköinä (Trend Indicator Value). TIV-yksikkö on SIPRI:n käyttämää tilastoarvoa, joka on laskettu sotilaallisten resurssien tuotantokustannusten perusteella. Mukana ei ole sotatuotteiden tuontia maista, joista tuonnin arvo on alle puoli miljoonaa dollaria.

Siviiliaseiden tuonti perustuu tullin tietoihin. Mukana ei ole siviiliaseiden tuontia maista, joista tuonnin arvo on alle 10 000 euroa.

Sotatuotetuonti
(miljoonaa TIV-yksikköä)

Siviiliasetuonti
(miljoonaa euroa)

Laivue 2020 -hankkeessa Suomeen hankittaneen yli miljardilla eurolla neljä uutta meritaistelualusta.

Puolustusmateriaaliteollisuudessa toimivien monikansallisten yritysten vuoksi tuontimaan identifioiminen ei ai- na ole yksiselitteistä.

Suomi oli Pohjoismaista suurin sotatuotteiden tuoja viime vuonna.

NLAW-panssarintorjuntaohjusjärjestelmää koskeva jatkohankinta, jonka osapuolina ovat ruotsalainen Saab sekä suomalaiset Insta DefSec ja Millog. Lisäksi puolustusministeriö teki hankintapäätökset ilmatorjuntaohjusjärjestelmien 40 miljoonan euron arvoisesta huollossa sekä BMP-2 taisteluajoneuvojen 26,5 miljoonaa euroa maksavasta elinjakso-päivityksestä.

Puolustusministeriö hyväksyi vuonna 2015 myös esityksen Laivue 2020 -hankkeen virallisesta käynnistämisestä, jonka tuloksena on arvioitu hankittavan neljä uutta meritaistelualusta, joiden rakentaminen ja varustaminen maksaisivat yli miljardi euroa¹⁶³.

Israelilaista Elbit Systemsiltä puolestaan päättetiin hankkia kenttäradioita noin 38 miljoonalla euolla. Kauppa on jatkoa vuonna 2009 Elbitin kanssa tehdylle radiohankinnalle. Kauppa on myös jatkoa Suomen ja Israelin väliselle kiistanalaiselle ja varsinkin ihmisoikeusjärjestöjen kritisoimalle sotatuotteita koskevalle yhteistyölle, jota käsiteltiin myös tämän raportin sivulla 34. Kansalaisjärjestöt ovat näneet Israelin kanssa käydyn asekaupan tukevan Israelin sotateollisuutta ja siten osaltaan vaikuttavan miehityksen jatkumiseen¹⁶⁴.

SOTATUOTETUONTIA TUTUISTA MAISTA

Puolustusministeriö ei pidä tarkkaa tilastoaa Suomeen tuoduista sotatuotteista. Tästä johtuen SaferGloben tiedot Suomeen vuonna 2015 tuoduista sotatuotteista perustuvat SIPRI:n laatimiin tilastoihin. SIPRI:n tilastot eivät kata kaikkia sotatuotteita vaan ainoastaan heidän määrittelynsä mukaiset ”merkittävät aset”, joita ovat esimerkiksi ilma-alukset, ilmatorjuntajärjestelmät, panssaroidut ajoneuvot, sensorit ja ohjukset, mutta eivät esimerkiksi rynnäkkökiväärit ja näiden patruunat¹⁶⁵. Puolustusministeriön edustajan mukaan SIPRI:n tiedot näyttivät oikealta

ainakin tuontimaiden suhteen. Hänen kuitenkin muistutti, että puolustusmateriaaliteollisuudessa toimivien monikansallisten yritysten vuoksi tuontimaan identifioiminen ei aina ole yksiselitteistä¹⁶⁶.

SIPRI:n tilastoissa Suomi oli Pohjoismaista suurin sotatuotteiden tuaja viime vuonna 228 miljoonalla TIV-yksiköllä¹⁶⁷. Sotatuotteiden tuonti Suomeen vuonna 2015 oli SIPRI:n mukaan suurinta Yhdysvalloista, Ranskasta, Norjasta ja Alankomaista. Näiden lisäksi tuontia oli myös Italiasta ja Ruotsista. Alankomaita lukuun ottamatta kaikki edellä mainitut maat ovat SIPRI:n tilaston mukaan olleet Suomeen kohdistuneen asetuonnin kärkipäässä koko 2000-luvun. Norjasta ja Yhdysvalloista sotatuotteiden tuonti on ollut aiempaa suurempaa nykyisen vuosikymmenen aikana. Tämä tukee Suomen puolustusmateriaalipoliittisessa strategiassa tehtyä linjausta siitä, että tärkeimmät yhteistyösuunnat löytyvät Euroopan unionin lisäksi Pohjoismaista ja Nato-maista¹⁶⁸.

Alankomaiden nousu vuoden 2015 tilastoissa johtuu maan kanssa aiemmin tehdystä sadan käytetyn Leopard 2A6 -taistelupanssarivaunun kauasta. SIPRI:n mukaan Yhdysvalloista tuotiin puolestaan FIM-92 Stinger -ilmatorjuntaohjuksia viime vuoden hankinnan pohjalta. Yhdysvalloista Suomeen tuli myös MPQ-64 Sentinel -tutkia ja AIM-120C AMRAAM -ilmatorjuntaohjuksia, jotka soveltuivat Norjasta tuotuihin NASAMS-ilmatorjuntajärjestelmiin. Ranskasta tuotiin myös ilmapuolustukseen tarkoitettuja tutkajärjestelmiä, jotka olivat mallia Ground Master 400. Ruotsista alkoivat NLAW-panssarintorjuntaohjusten toimitukset, ja Italiasta saapui viimeisin NH-90 -kuljetushelikopteri^{169,170}.

SIVILIASEITA LÄHETÄ JA KAUAKA

Tullin alkuperämaiden mukaisten tuontitilastojen mukaan yli miljoonal-

la eurolla siviiliaseita tuotiin Suomeen kuudesta maasta. Suurin Suomeen tuotujen aseiden lähdemaa oli Italia, jota seurasivat Ruotsi, Saksa, Yhdysvallat, Tšekki ja Espanja. Samat maat löytyivät myös viime vuoden tuontitilastojen kärjestä. Kyseiset maat sijoittuivat lisäksi korkealle Small Arms Surveyn tekemässä kansainvälisessä aseiden vientiä koskevassa vertailussa vuodelta 2015. Suomeen tuotiin kuitenkin vuonna 2015 vähemmän pienaseita kuin muihin Pohjoismaihin Irlantia lukuun ottamatta¹⁷¹. Suurimmat tuontimaidat Euroopan maiden ja Yh-

dysvaltojen ulkopuolelta olivat Kiina, Intia, Brasilia ja Taiwan.

Euroopasta ja Yhdysvalloista Suomeen tuotiin eniten urheilu- ja metsästyskäytöön tarkoitettuja haulikoida ja kivääreitä sekä niiden osia ja ammuksia. Brasiliasta tuonti koski tullin tilastojen mukaan myös lähes täysin kiväärien ja haulikoiden ammuksia. Kiinasta ja Taiwanista tuonti koski lähhinnä jousi-, ilma- tai kaasukivääriä sekä näiden osia ja tarvikkeita. Intia puolestaan oli suurin alkuperämaa Suomeen tuotaville revolverien ja pistoolien osille ja tarvikkeille.

Laatikko 4: Kustannussäästöjä Pohjoismaiden yhteisillä sotatuotehankinnoilla

Helsingissä toukokuun alussa pidetyssä pohjoismaisen puolustusteollisuuden seminaarissa Suomi, Tanska, Norja ja Ruotsi allekirjoittivat sopimusliitteen koskien pohjoismaisia yhteishankintoja. Tämä niin sanottu yhteishankintasopimus on liite vuoden 2015 maaliskuussa allekirjoitettuun samojen maiden väliseen sopimukseen yhteistyöstä puolustusmateriaaliaalla. Yhteishankintasopimus on merkittävä askel pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön (NOR-DEFCO) syventämisenä.

Toukokuussa allekirjoitettu yhteishankintasopimus mahdollistaa osapuolten kesken kolme erilaista yhteishankintamenettelyä, jotka ovat aito yhteistarjous, koordinoitu tarjous ja hallitustenvaihinen yhteishankintamenettely. Aidon yhteistarjouksen kohdalla ”hankkijaosapuolet laativat yhteistyössä kaikki olennaiset asia-

kirjat ja julkaisevat yhden ainoan hankintailmoituksen”. Yhteisistä hankinta-asiakirjoista huolimatta hankintaan osallistuvat osapuolet voivat yhteisen sopimuksen lisäksi laata erilliset sopimukset toimittajan kanssa. Koordinoidussa tarjouksessa erona on se, että yhteistyössä laadittujen asiakirjojen jälkeen kunkin sopimusosapuoli julkaisee oman hankintailmoituksen ja laatii toimittajan kanssa omat erilliset sopimukensa.

Hallitusten välisessä yhteishankintamenettelyssä yksi sopimusosapuolista on hankintaa johtava osapuoli, joka muiden osapuolien toimesta toteuttaa hankinnan ja tämän jälkeen myy hankitun materiaalin tai palvelut muille osapuolle. Tällöin vain johtavalla hankkijaosapuolella on sopimusuhde toimittajan kanssa¹⁷².

Yhteishankintasopimuksen avulla on tarkoitus saavuttaa kustannussäästöjä sotatuotteiden hankinnassa sekä tiivistää yhteistyötä pohjoismaisen puolustusteollisuuden toimijoiden välillä¹⁷³. Sotatuotteiden hintojen on arvioitu kallistuvan seitsemästä kymmenestä prosenttia vuodessa tai kaksinkertaistuvan seitsemän

vuoden välein¹⁷⁴. Yhteistoiminnan kautta pienemmillä mailla on mahdollista tilata suurempia määriä ja sitä kautta laskea yksikköinä.

Euroopan puolustusvirasto on kehottanut unionin jäsenmaita puolustuspolitiikassaan noudattamaan Pooling & Sharing -toimintamallia, jonka päämääränä on puolustuskyyyn kehittämisen yhteistyön ja kyvykkyyksien jakamisen kautta¹⁷⁵. Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan toukokuussa allekirjoittaman yhteishankintasopimuksen kaltaista sotatuotehankintoja koskeva yhteistyötä ei muiden Euroopan maiden välillä ainakaan toistaiseksi ole tiedossa¹⁷⁶.

Puolustusministeriön edustajan mukaan yhteishankintasopimuksen kansainvälistä voimaantuloa ei ole kuitenkaan vielä ratifioitu. Sopimuksen mahdollistamia hankintamalleja voidaan ministeriön mukaan tästä huolimatta käyttää esimerkiksi tänä vuonna käynnistyneessä Pohjoismaiden yhteistä taistelusukkoonaisuutta koskevassa hankkeessa, jos näin sopimusosapuolen kesken erikseen päättää.

Lähteet

AINEISTOT

Suomen asevoimia ja asevientiä tarkeitaessa on käytetty seuraavia aineistoja. Näihin ei ole pääsääntöisesti viitattu tekstissä erikseen.

Puolustusministeriö (2016), Puolustusministeriön hankintapäätökset koskien puolustusmateriaalia 2015.

Puolustusministeriö (2016), Puolustusvarikkoiden maastavienti maittain ja tuoteloukittain 2015. Saatavissa: <<http://www.defmin.fi/index.php?l=148>>.

Puolustusministeriö (2016), Puolustusvarikkoiden vientiluvut 2015.

Tulli (2016), Uljas: Tavaroiden ulkomaankauppatilastot. Saatavissa: <<http://uljas.tulli.fi/>>.

Ulkoasiainministeriö (2016), Myönnettyt kaksikäytötuotteiden vientiluvut 2015.

LÄHTEET

1 Gates, Scott, Håvard Mokleiv Nygård, Håvard Strand & Henrik Urdal (2016), Trends in Armed Conflict, 1946–2014. Policy Brief. PRIO, Oslo.

2 Kuolonuhrit: Honkala, Juha (toim.) (2005), Factum 7 : uusi tietosanakirja sm-vahi. Welin+Göös, Porvo. s. 295–296; Maailman väkiluku: YK (1999), The World at Six Billion. s. 5. <<http://www.un.org/esa/population/publications/six-billion/sixbillion.htm>>, luettu 26.7.2016.

3 Gates, Scott, Håvard Hegre, Håvard Mokleiv Nygård & Håvard Strand (2014), Development Consequences of Internal Armed Conflict. Policy Brief. PRIO, Oslo.

4 Vertailu on tehty laskemalla yhteen maiden asevientti vuosilta 2000–2015. Laskelmissa on käytetty maiden väkilukuja vuonna 2010. Asevientitiedot: SIPRI (2016), Arms Transfers Database. <<http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/values.php>>, luettu 27.6.2016; Väkiluvut: Maailmanpankki (2015), World Development Indicators. <<http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>>, luettu 9.1.2016.

5 YLE (2012), Sääluotain sodassa. <<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/02/10/saaluoitain-sodassakasikirjoitus>>, luettu 29.6.2016.

6 SaferGlobe Finland (2011), Suomen asevienti 2009. SaferGlobe, Helsinki. s. 14–16.

7 Pykälä, Jarmo (2014), Suomalainen asekauppa – rahan, vallan ja sodan ytimessä. Like, Helsinki. s. 26–27.

8 The New Yorker (2015), Who's afraid of a feminist foreign policy? <<http://www.newyorker.com/news/news-desk/swedens-feminist-foreign-minister>>, luettu 17.6.2016.

9 Reuters (2015), Major arms exporter Sweden to put human rights before weapon sales. <<http://www.reuters.com/article/us-sweden-arms-idUSKBN0P61LZ20150626>>, luettu 17.6.2016.

10 Puolustusministeriö (2015), Puolustusmateriaaliyhteistyöhön liittyvä yhteis-

- ymmärryspöytäkirja Saudi-Arabian ja Suomen puolustusministeriöiden välillä allekirjoitettu. <http://www.defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2015/7625_m=6272>, luettu 29.6.2016.
- 11 Reuters (2015), Saudi-led strikes in Yemen break international law: U.N. coordinator. <<http://www.reuters.com/article/us-yemen-security-saudi-un-idUSKBN0NU0PN20150509>>, luettu 29.6.2016.
- 12 MTV (2015), Brittiäsiantuntija kritisoi Suomen asekauppaa. <<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/brittiasiantuntija-kritisoi-suomen-asekauppaa/4995328>>, luettu 29.6.2016.
- 13 Iltasanomat (2016), Kuvatodiste: Suomalaiset rynnäkköivärit naamiomiesten käsissä Libyassa. <<http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/arts-200001128008.html>>, luettu 10.7.2016.
- 14 Human Rights Watch (2012), Losing Humanity – Case against Killer Robots. <<https://www.hrw.org/report/2012/11/19/losing-humanity/case-against-killer-robots>>, luettu 17.7.2016.
- 15 UNOG (2016), Lethal Autonomous Weapon Systems; 2016 Meeting of Experts on LAWS. <<http://www.unog.ch/80256EE600585943/>>, 37 D51189AC4FB6E1C1257F4D004CAF8 2/OpenDocument>, luettu 17.7.2016.
- 16 Campaign to Stop Killer Robots (2016), Third UN meeting opens April 11. <<http://www.stopkillerrobots.org/2016/04/thirdccw>>, luettu 17.7.2016.
- 17 UNOG (2016), Lethal Autonomous Weapon Systems; 2016 Meeting of Experts on LAWS; Recommendations to Review Conference. Satavissa: <<http://www.unog.ch/80256EDD00688954/>>, 6 BB8A498B0A12A03C1257FDB00382863 /\$file/Recommendations_LAWS_2016_AdvancedVersion+(4+paras)+.pdf>, luettu 17.7.2016.
- 18 UNOG (2016), Lethal Autonomous Weapon Systems; 2016 Meeting of Experts on LAWS; Suomen puheenvuoro. Satavissa: <<http://www.unog.ch/80256EDD00688954/>>, /\$file/Asset 999D215ACBAD2C8BC1257F920 057F580/\$file/2016_LAWS+MX_GeneralExchange_Statements_Finland.pdf>, luettu 17.7.2016.
- 19 Perustietoa asekauppasopimuksesta ja sen toimeenpanosta löytyy ATT-sihteeristön <<http://thearmstradetreaty.org/>> ja YK:n aseidenriisuntotoimisto ODA:n <<https://www.un.org/disarmament/convars/att/>> sivulta.
- 20 Ajantasainen osallistujavaltojen lista UNODA: sivulla: <<https://www.un.org/disarmament/convars/att/>>.
- 21 Lisätietoja kokouskisista: <<http://thearmstradetreaty.org/index.php/en/#>>.
- 22 Kts. esimerkiksi The Guardian (2016), British arms exports to Saudi Arabia to be scrutinised in high court. <<https://www.theguardian.com/world/2016/jun/30/british-arms-exports-to-saudi-arabia-to-be-scrutinised-in-high-court>>, luettu 22.8.2016; Amnesty International (2015), UK Government breaking the law supplying arms to Saudi Arabia, say leading lawyers. <<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/12/uk-government-breaking-the-law-supplying-arms-to-saudi-arabia/>>.
- 23 Lisätietoja kokouksesta löytyy osoitteesta <<https://www.un.org/disarmament/bms6/>>.
- 24 Bromley, Mark (2016), The UN's small arms and light weapons control agenda takes a (very) small step forward. SIPRI Commentary. <<https://www.sipri.org/commentary/blog/2016/uns-small-arms-and-light-weapons-control-agenda-takes-very-small-step-forward>>, luettu 13.6.2016.
- 25 Ajantasainen osallistujavaltojen lista: <<http://www.wassenaar.org/participating-states/>>.
- 26 Laamanen, Anu (2016), Vientivalvonta vastaa myös uusiin uhkiin. *Helsingin Sanomat, Vieraskynä*. <<http://www.hs.fi/paakirjitorukset/a1469935218847>>, luettu 1.8.2016.
- 27 Kimball, Daryl G. (2016), Nuclear Suppliers Divided on Indian Bid. *Arms Control Today*, July/August 2016. <https://www.armscontrol.org/ACT/2016_07/News/Nuclear-Suppliers-Divided-on-Indian-Bid>.
- 28 YLE (2016), Miksi Pohjois-Korea havittelteet vetyoppimia? – Ydinaseita testataan maan alla. <http://yle.fi/uutiset/miksi_pohjois-korea_havitteltee_vetyoppimia_ydinaseita_testataan_maan_alla/8575128>, luettu 22.8.2016.
- 29 Philipp, Elisabeth (2016), North Korea Ramps up Missile Effort. *Arms Control Today*, May 2016. <https://www.armscontrol.org/ACT/2016_05/News/North-Korea-Ramps-Up-Missile-Effort>, luettu 22.8.2016.
- 30 Helsingin Sanomat (2016), Lähteet: Pohjois-Korea valmiina jälleen uuteen ydinvoikeeseen. <<http://www.hs.fi/ulkomaat/a1473643093299>>, luettu 13.9.2016.
- 31 UNGA (2016), Resolutions, 70th session. <<http://www.un.org/en/ga/70/resolutions.shtml>>, luettu 17.7.2016.
- 32 UNGA (2015), Päättösäuselema "Humanitarian pledge for the prohibition and elimination of nuclear weapons" (A/RES/70/48). <http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/48>, luettu 17.7.2016.
- 33 UNOG (2015), Taking Forward Multilateral Nuclear Disarmament Negotiations. <<http://www.unog.ch/oewg-ndn>>, luettu 17.7.2016.
- 34 Kts. esimerkiksi Suomen puheenvuoro avoimessa työryhmässä. 3.5.2016. <<http://www.unog.ch/80256EDD00688954/>>, /\$file/Asset s/A3705DDFE115EA0BC1257FB70056F5F5/\$file/2016May-Pan el+II_Finland.pdf>, 17.7.2016.
- 35 Nuclear Security Summit Washington (2016), Suomen puheenvuoro, 1.4.2016. <<http://www.nss2016.org/document-center-docs/2016/4/1/national-statement-finland>>, luettu 17.7.2016.
- 36 IAEA (2016), Nuclear Safety & Security; Conventions and Codes; Convention on Physical Protection of Nuclear Material (CPPNM) and Amendment thereto. <<http://www-ns.iaea.org/conventions/physical-protection.asp?s=6&l=42>>, luettu 17.7.2016.
- 37 UNODA (2013), Arms Trade Treaty. <<http://disarmament.un.org/treaties/t/att/text>>, luettu 21.8.2016.
- 38 Maaraportti ja ajantasainen tilanne jaetuista tiedoista löytyvät asekapaspasopimuksen sivuilta osoitteesta: <<http://thearmstradetreaty.org/index.php/en/resources/reporting>>.
- 39 Puolustusministeriön verkkosivuilta löytyvät tiedot sotatuotteiden vientiluvista vuodesta 2002 alkaen. Ainaikainen vuosina 2002–2014 Suomi ei ole myöntänyt Senegalilta, Turkmenistanilta ja Uzbekistanilta sotatuotteiden vientilupia.
- 40 MTV (2015), Suomalaisyrityt ihti viedä järeästi sotilaavaraa Irakkiin - ministeriö torppasi. <<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/suomalaisyrityt-ihti-viedaa-jareaa-sotilaavaraa-irakiin-ministerio-torppasi/5517148>>, luettu 5.9.2016.
- 41 SaferGlobe (2014), Suomen asevalvontaraportti 2014. SaferGlobe, Helsinki. s. 7.
- 42 Sähköpostiviesti: ulkoasiainministeriö – SaferGlobe, 16.8.2016.
- 43 Puolustusministeriö (2015), Puolustusmateriaaliyhteistyöhön liittyvä yhteisymmärryspöytäkirja Saudi-Arabian ja Suomen puolustusministeriöiden välillä allekirjoitettu. <http://www.defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2015/7625_m=6272>, luettu 18.7.2016.
- 44 Der Spiegel (2015), Instabile Lage: Bundesregierung stoppt offenbar Waffenexporte nach Saudi-Arabi. <<http://www.spiegel.de/politik/ausland/bundesregierung-stoppt-waffenexporte-nach-saudi-arabien-a-1014857.html>>, luettu 18.7.2016.
- 45 Reuters (2016), European Parliament calls for Saudi arms embargo. <<http://www.reuters.com/article/us-eu-saudi-arms-idUSKCN0VY1K1>>, luettu 18.7.2016.
- 46 Euroopan parlamentti (2016), European Parliament resolution of 25 February 2016 on the humanitarian situation in Yemen. 2016/2515(RSP). <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0066+0+DOC+XML+V0//EN>>, luettu 19.9.2016.
- 47 Euroopan unionin virallinen lehti (2008), Euroopan parlamentti ja neuvoston direktiivi 2008/51/EY aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnanesta annetun neuvoston direktiivin 91/477/ETY muuttamisesta. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:32008L0051>>, luettu 20.7.2016.
- 48 Euroopan komissio (2015), Euroopan parlamentti ja neuvoston direktiivi aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnanesta annetun neuvoston direktiivin 91/477/ETY muuttamisesta COM(2015) 750 final. <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/FI/1-2015-750-FI-F1-1.PDF>>, luettu 20.7.2016.
- 49 Puolustusministeriö (2015), Asedirektiivi koskeva kirje suomalaisille europarlamentaarikoille. <http://www.defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2015/asedirektiivi_koskeva_kirje_suomalaisille_europarlamentaarikolla-7582.news>, luettu 18.7.2016.
- 50 Suomen Sadankomitea (2016), Lausunto perus- ja ihmisoikeuskista. <<http://sadankomitee.fi/ruhanpolitiikkakaan/kannanotto/lausunto-perus-ja-ihmisoikeuskista>>, luettu 16.7.2016.
- 51 Pääesikunta (2011), Pääesikunnan henkilöstöosaston lausunto asiassa: vapaaehtoisesta maanpuolustus- ja reserviäistointimman ampuva-aseet. <http://www.aselaki.info/materiaalit/pe_lausunto/AH22100%20pehenoslausunto_V1.pdf>, luettu 20.7.2016.
- 52 SaferGlobe Finland (2011), Suomen asevienti 2011; Teemana ihmisoikeudet. SaferGlobe Finland, Lahti. s. 14–16.
- 53 Sähköpostiviesti: sisäministeriö – SaferGlobe, 7.6.–29.8.2016.
- 54 Euroopan unionin virallinen lehti (2005), Neuvoston asetus (EY) N:o 1236/2005, tiettyjen sellaisista tavaroista, joita voi käyttää kuolemaraistaiksuun täytäntöönpanoon, kidutukseen ja muuhun julmaan, epäinhimiliseen tai halventavaan koheluun tai rankaisemiseen <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005R1236>>, luettu 21.9.2016.
- 55 Sisäministeriö (2016), Asetuksen 1236/2005 (kidustusvälaineiden vienti- ja tuontiluvat) artiklan 13.3 mukainen toimintakertomus vuodelta 2015. SMDno-2016-1210.
- 56 Martti Koskenniemi on antanut laitokossa käytetty komennuksen sähköpostitse 30.8.2016.
- 57 Puolustusministeriö (2016), Loppukäytäjätiedostuspojat. <http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/puolustushallinnon_voimavarat/puolustatarvikkeiden_vienti_siirti_kauttakuljetus_ja_valitys/lomakkeet/loppukäytäjätiedostuspojat>, luettu 5.9.2016.
- 58 SIPRI (2016), Arms Embargoes. <<https://sipri.org/databases/embargoes>>, luettu 5.9.2016.
- 59 United Nations Office for Disarmament Affairs (2016), The Arms Trade Treaty. <<http://www.unoda-web.s3-accelerate.amazonaws.com/wp-content/uploads/2013/06/English7.pdf>>, luettu 19.9.2016.
- 60 YK (2014), Programme of Action, Implementation Support System. <<http://www.poa-iss.org/RegionalOrganizations/7.aspx>>, luettu 4.9.2016.
- 61 Euroopan unionin virallinen lehti (2008), Neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP, sotilaateknologian ja puolustatarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määritelmästä. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0051>>, luettu 19.9.2016.
- 62 Die Zeit (2015), Man schießt deutsch. <<http://www.zeit.de/2015/38/merko-bundesregierung-export-g36-heckler-koch/komplettansicht?print>>, luettu 15.8.2016.
- 63 Perlo-Freeman, Sam, Aude Fleurant, Pieter D. Wezeman & Siemon T. Wezeman (2016), Trends in World Military Expenditure, 2015. Tukholma, SIPRI. <<https://www.sipri.org/sites/default/files/EMBARGO%20FS1604%20Milex%202015.pdf>>, luettu 8.8.2016.
- 64 NATO (2016), The Secretary General's Annual Report, 2015. <http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_127331.htm#sg2>, luettu 8.8.2016.
- 65 Rheinische Post (2015), Der neue "Super-Leopard". <<http://www.rp-online.de/politik/deutschland/super-leopard-hightech-panzer-sieht-nachts-sogar-fledermause-aid-1.5461214>>, luettu 8.8.2016.
- 66 Deutsche Welle (2015), Germany, France to jointly develop 'Leopard' 3 tank. <<http://www.dw.com/en/germany-france-to-jointly-develop-leopard-3-tank/a-18468270>>, luettu 8.8.2016.
- 67 Pysyvä vältystuomioistuin (2016), Press Release 12 July 2016, The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines vs. the Peoples Republic of China). <<https://pcacases.com/web/sendAttach/1801>>, luettu 8.8.2016.
- 68 Business Insider (2016), China's top court issued an 'ominous' message about the South China Sea. <<http://www.businessinsider.de/chinese-court-south-china-sea-2016-8?ref=US&IR=T>>, luettu 8.8.2016.
- 69 Cordesman, Anthony H. (2016), The Changing Gulf Balance and the Iranian Threat. Center for Strategic & International Studies. <<https://www.csis.org/analysis/changing-gulf-balance-and-iranian-threat>>, luettu 8.8.2016.
- 70 Perlo-Freeman, Sam et al. (2016).
- 71 Marzouk, Lawrence, Aubrey Belford & Joshua Futterak (2016), Arms Exports to Middle East: A Question of Legality. OCCRP. <<https://www.occrp.org/en/makingakilling/a-question-of-legality/>>, luettu 8.8.2016.
- 72 Euroopan unionin virallinen lehti (2008), Neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP, sotilaateknologian ja puolustatarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisen säänt

- 77 Die Zeit (2015), Man schießt deutsch.
- 78 Deutsche Welle (2015), German arms maker Heckler & Koch 'illegally exported' rifles to Mexico. <<http://www.dw.com/en/german-arms-maker-heckler-koch-illegally-exported-rifles-to-mexico/a-18437977>>, luettu 15.8.2016.
- 79 EurActiv (2015), Brussels ready to give France budget leeway for security. <<http://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/brussels-ready-to-give-france-budget-leeway-for-security/>>, luettu 30.6.2016.
- 80 EurActiv (2013), Barroso urges 'credible reforms' in France in return for deficit grace period. <<http://www.euractiv.com/section/euro-finance/news/barroso-urges-credible-reforms-in-france-in-return-for-deficit-grace-period/>>, luettu 30.6.2016.
- 81 EurActiv (2015), France wins EU approval for two-year reprieve on deficit. <<http://www.euractiv.com/section/euro-finance/news/france-wins-eu-approval-for-two-year-reprieve-on-deficit/>>, luettu 30.6.2016.
- 82 EurActiv (2015), After France, Ireland wants EU budget flexibility. <<http://www.euractiv.com/section/euro-finance/news/after-france-ireland-wants-eu-budget-flexibility/>>, luettu 15.8.2016.
- 83 EurActiv (2012), Anti-austerity strikes sweep southern Europe. <<http://www.euractiv.com/section/social-europe-jobs/news/anti-austerity-strikes-sweep-southern-europe/>>, luettu 15.8.2016.
- 84 Robert, Aline (2016), Commission backs French labour law reforms. EurActiv. <<http://www.euractiv.com/section/social-europe-jobs/news/commission-backs-french-labour-law-reforms/>>, luettu 30.6.2016.
- 85 EurActiv (2016), Escalating strikes in France put Euro 2016 at risk. <<http://www.euractiv.com/section/social-europe-jobs/news/escalating-strikes-in-france-put-euro-2016-at-risk/>>, luettu 30.6.2016.
- 86 Raphael, Therese (2015), France Needs Both Economic Growth And Security. Bloomberg View. <[https://www.bloomberg.com/view/articles/2015-11-19/paris-attacks-don't-mean-france-has-to-sacrifice-economy-s-growth](https://www.bloomberg.com/view/articles/2015-11-19/paris-attacks-don-t-mean-france-has-to-sacrifice-economy-s-growth)>, luettu 30.6.2016.
- 87 Spiegel, Peter, James Politi & Brunden, Jim (2015), France slams European Commission on budget deficit warning. Financial Times. <<https://next.ft.com/content/8fdfe2a-8d2f-11e5-a549-b89a1dfede9b>>, luettu 30.6.2016.
- 88 EurActiv (2015), Brussels ready to give France budget leeway for security. <<http://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/brussels-ready-to-give-france-budget-leeway-for-security/>>, luettu 30.6.2016.
- 89 Spiegel, Peter, James Politi & Jim Brunden (2015), France slams European Commission on budget deficit warning. Financial Times. <<https://next.ft.com/content/8fdfe2a-8d2f-11e5-a549-b89a1dfede9b>>, luettu 30.6.2016.
- 90 EurActiv (2016), Commission split on credibility of rules as Spain and Portugal get 'pardon'. <<http://www.euractiv.com/section/euro-finance/news/commission-split-on-credibility-of-rules-as-spain-and-portugal-get-pardon/>>, luettu 15.8.2015.
- 91 SaferGlobe (2015), Suomen asevalvontaraportti 2015. SaferGlobe, Helsinki. s. 22.
- 92 SaferGlobe (2014), Suomen asevalvontaraportti 2014. s 12.
- 93 SIPRI (2016), Asia and the Middle East lead rise in arms imports; the United States and Russia remain largest arms exporters, says SIPRI. <<https://www.sipri.org/media/press-release/2016/asia-and-middle-east-lead-rise-arms-imports-united-states-and-russia-remain-largest-arms-exporters>>, luettu 8.7.2016.
- 94 Australian Defense Magazine (2016), Defence Business: BAE Systems and Patria gear up for Land 400. <<http://www.australiandefence.com.au/news/defence-business-bae-systems-and-patria-gear-up-for-land-400>>, luettu 8.7.2016.
- 95 Talousanomat (2015), Patria voi lähteä miljardien pannsarikaisaan. <<http://www.talousanomat.fi/talousuutuudet/2015/02/24/patria-voi-lahtea-miljardien-panssarikisaan/20152405/12>>, luettu 8.7.2016.
- 96 SaferGlobe (2015), Suomen asevalvontaraportti 2015. S. 28–29
- 97 Ulkoasiainvaliokunta miettiö 5/2014 vp K 13/2013 vp. Hallituksen vuosikertomus 2012; turvallisuusuhkien ja aseteknologian kehityksen vaikutus asevalvontaan. <<https://www.edilex.fi/mt/uavm20140005>>, luettu 27.06.2016.
- 98 Entinen Metso Automation.
- 99 SaferGlobe Finland (2011), Suomen aseviesti 2011. s. 25–26.
- 100 Puolustusministeriö (2015), Puolustustarvikkeiden maastavienti maittain ja tuoteluokittain (2002–2014). <<http://www.defmin.fi/index.phtml?i=148>>,
- 101 Patria (2016), Patrialle merkittävä ajoneuvojen toimitussopimus. <<http://patria.fi/fi/media/tiedotteet/patrialle-merkittava-ajoneuvojen-toimitussopimus>>, luettu 15.6.2016.
- 102 YLE (2016), Suomen asekauppa Lähi-itään moninkertaistunut – "eletään poikkeusellisia aikoja". <http://yle.fi/uutiset/suomen_asekauppa_lahi-itaan_moninkertaistunut_eletaan_poikkeusellisia_aikoja/9046074>, luettu 1.8.2016.
- 103 IHS Jane's 360 (2016), UAE orders Patria AMVs. <<http://www.janes.com/article/57535/uae-orders-patria-amvs>>, luettu 16.6.2016.
- 104 Defense Industry Daily (2016), UAE orders AMV IFVs. <http://www.defenseindustrydaily.com/uae-orders-amv-ifvs-04698>, luettu 16.6.2016.
- 105 Patria (2015), Patria ja KONGSBERG suuntaavat yhteistyössä Lähi-idän uusiin hankkeisiin. <<http://patria.fi/fi/media/tiedotteet/patria-ja-kongsberg-suuntaavat-yhteistyossa-lahi-idan-uusiin-hankkeisiin>>, luettu 15.6.2016.
- 106 KK 70/2016 vp
- 107 KKV 70/2016 vp
- 108 IHS Jane's 360 (2015), Analysis: Emirati armoured brigade spearheads Aden breakout. <<http://www.janes.com/article/53503/analysis-emirati-armoured-brigade-spearheads-aden-breakout>>, luettu 21.6.2016.
- 109 The Guardian (2016), UN report into Saudi-led strikes in Yemen raises questions over UK role. <<https://www.theguardian.com/world/2016/jan/27/un-report-into-saudi-led-strikes-in-yemen-raises-questions-over-uk-role>>, luettu 21.6.2016.
- 110 SIPRI (2016), Trade Registers. <http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/trade_register.php>, luettu 18.6.2016.
- 111 Puhelinkeskustelu: puolustusministeriö – SaferGlobe, 17.6.2016.
- 112 Laki puolustustarvikkeiden viennistä 282/2012.
- 113 Puhelinkeskustelu: puolustusministeriö – SaferGlobe, 17.6.2016.
- 114 WikiLeaks (2009), "BLUE LANTERN LEVEL 3: POST-LICENSE/PRE-SHIPMENT END-USE CHECK ON LICENSE 050183608". <https://wikileaks.org/plusd/cables/09STATE89282_a.html>, luettu 19.6.2016.
- 115 Puhelinkeskustelu: puolustusministeriö – SaferGlobe, 17.6.2016.
- 116 Sähköpostiviesti lähetetty 1.6.2016 osoitteeseen henychova@kingfisher.cz.
- 117 The News (2015), Nigeria buys arms from Czech dealer to fight Boko Haram. <<http://thenewsnigeria.com.ng/2015/01/nigeria-buys-arms-from-czech-dealer-to-fight-boko-haram>>, luettu 18.6.2016.
- 118 DefenceWeb (2015), Recent Nigerian military acquisitions. <http://www.defenceweb.co.za/index.php?option=com_content&view=article&id=38580:recent-nigerian-military-acquisitions&catid=50:Landal&Itemid=105>, luettu 18.6.2016.
- 119 SIPRI (2016), Trade Registers.
- 120 The News (2015), Nigeria buys arms from Czech dealer to fight Boko Haram". <<http://thenewsnigeria.com.ng/2015/01/nigeria-buys-arms-from-czech-dealer-to-fight-boko-haram>>, luettu 18.6.2016.
- 121 Stanford University (2016), Mapping militant organizations: Boko Haram. <<http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/553>>, luettu 19.6.2016.
- 122 Abubakar, Aminu (2015), FACTSHEET: How many schoolgirls did Boko Haram abduct and how many are still missing? <<https://africacheck.org/factsheets/factsheet-how-many-schoolgirls-did-boko-haram-abduct-and-how-many-are-still-missing/>>, luettu 19.6.2016.
- 123 Sähköpostiviesti: Tulli – SaferGlobe, 16.6.2016.
- 124 Helsingin Sanomat (2011), Luotsi Ylle: Räjähdeläatikot levissivät myrskyssä ympäri ruumaa. <<http://www.hs.fi/kotimaa/a1305551910516>>, luettu 29.7.2016.
- 125 Helsingin Sanomat (2011), Kotkan räjähdeläivan lastina 69 Patriot-ohjusta. <<http://www.hs.fi/kotimaa/a1305551851871>>, luettu 29.7.2016.
- 126 Nammo Lapua (2016), <<http://www.lapua.com/fi/etusivu.html>>, luettu 12.5.2016.
- 127 Puolustusministeriön julkaiseman tilaston mukaan Suomesta on vuonna 2015 viety Turkiin tuotteita luokassa ML3a. Luokkaan kuuluu patruunoiden lisäksi myös muita ampumatarvikkeita. Viedyt ampumatarvikkeet ovat kuitenkin varmuudella patruunoita. Turkkiin on ollut 2015 voimassa vain kaksi ML3a-luokkaan kuuluvien sotatuotteiden vientilupaa, ja nämä kaksi lupaa ovat tekstillä esitellyt patruunoiden vientiluvat.
- 128 Puhelinkeskustelu: Nammo Lapua Oy – SaferGlobe, 20.9.2016.
- 129 Nammo Lapua (2016), Lapua Special Purpose. <<http://www.lapua.com/upload/tuotteet/special-purpose/lapuaspecialpurpose-se2011eng.pdf>>, luettu 10.5.2016.
- 130 Human Rights Watch (2015), World Report 2015: Turkey, Events of 2014. <<https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/turkey>>, luettu 22.5.2016.
- 131 Amnesty International (2016), Amnesty International Report: Turkey 2015/2016. <<https://www.amnesty.org/en/counties/europe-and-central-asia/turkey/report-turkey>>, luettu 14.6.2016.
- 132 Helsingin Sanomat (2016), Viranomaiset ottivat haltuunsa hallintoa arvostelleiden lehden Turkissa – "Tämä tarkoittaa lehdistönvapauden loppua". <<http://www.hs.fi/ulkomat/a1457069067158>>, luettu 12.5.2016.
- 133 Amnesty International USA (2013), Gezi Park protests: Brutal denial of the right to peaceful assembly in Turkey. <<https://www.amnestyusa.org/sites/default/files/eu-44022013en.pdf>>, luettu 26.7.2016.
- 134 Puolustusministeriö (2016), Puolustustarvikkeiden vienti, siirto, kauttakuljetus ja välitys: Tilastot. <<http://www.defmin.fi/index.phml?i=148>>, luettu 13.9.2016.
- 135 Euroopan unionin virallinen lehti (2008), Neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP.
- 136 SaferGlobe Finland (2012), Muuttuva Asekauppa: Tapaustutkimus Suomesta ja Israelista. *Taustrapaperi 1*. SaferGlobe, Helsinki. s 7, 13, 15.
- 137 ibid. s 33.
- 138 CorporateWatch (2015), Elbit Systems Ltd. <<https://corporatewatch.org/company-profiles/elbit>>, luettu 24.6.2016.
- 139 Helsingin Sanomat (2010), Aseveljemme Israel. <<http://www.hs.fi/paivalehti/arkisto/Aseveljemme+Israel/aa HS20101051VS05cnb?src=haku&ref=arkisto%2F>>, luettu 25.6.2016.
- 140 Plasan Sasa (2016), About Us. <<http://www.plasansasa.com/about-us-0>>, luettu 23.6.2016.
- 141 Sähköpostiviesti: Nopelt Oy – SaferGlobe, 8.8.2016.
- 142 Human Rights Watch (2015), World Report 2016. Israel/Palestine. <<https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/israel/palestine>>, luettu 25.6.2016.
- 143 Bohr, Anette (2016), Turkmenistan: Power, Politics and Petro-Authoritarianism. <<https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/research/2016-03-08-turkmen-bohr.pdf>>, luettu 23.5.2013.
- 144 Reuters (2008), Eye on Image, Turkmenistan Overhauls Laws. <<http://www.nytimes.com/2008/09/27/world/asia/27turkmenistan.html?ref=world&r=0>>, luettu 23.5.2016.
- 145 Pulkki, Arto (2015), Sanokaa mitä saatto – fregatti se on... *Suomen Sotilas*. <<http://www.suomenmetsilaitos.fi/sanokaa-mita-sanotto-fregatti-se-on-tai-havittaja-ainakin>>, luettu 21.7.2016.
- 146 Helsingin Sanomat (2010), Aseveljemme Israel.
- 147 SIPRI (2016), Arms Transfer Database – Methodology. <<http://www.sipri.org/databases/armtransfers/background>>, luettu 21.7.2016.
- 148 Amnesty International (2015), Annual report. <<https://www.amnesty.org/en/counties/europe-and-central-asia/turkmenistan/report-turkmenistan>>, luettu 23.5.2016.
- 149 Reporters Without Borders (2015), 2015 World Press Freedom Index. <<https://rsf.org/en/ranking/2015>>, luettu 23.5.2016.
- 150 OpenNet Initiative (2010), Turkmenistan. <<https://opennet.net/research/profiles/turkmenistan>>, luettu 23.5.2016.
- 151 ibid. s 33.
- 152 Helsingin Sanomat (2010), Aseveljemme Israel. <<http://www.hs.fi/paivalehti/arkisto/Aseveljemme+Israel/aa HS20101051VS05cnb?src=haku&ref=arkisto%2F>>, luettu 25.6.2016.
- 153 Helsingin Sanomat (2010), Aseveljemme Israel. <<http://www.hs.fi/paivalehti/arkisto/Aseveljemme+Israel/aa HS20101051VS05cnb?src=haku&ref=arkisto%2F>>, luettu 25.6.2016.
- 154 Plasan Sasa (2016), About Us. <<http://www.plasansasa.com/about-us-0>>, luettu 23.6.2016.
- 155 Sähköpostiviesti: Nopelt Oy – SaferGlobe, 11.8.2016.
- 156 Sähköpostiviesti: Patria Oy – SaferGlobe, 11.8.2016.
- 157 Human Rights Watch (2015), World Report 2016. Israel/Palestine. <<https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/israel/palestine>>, luettu 25.6.2016.
- 158 Puolustusministeriö (2016), Puolustusmenojen jakautuminen. <http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/puolustushallinnon_voimavarat/talous/puolustusmenojen_jakautuminen>, luettu 21.7.2016.
- 159 Puolustusministeriö (2016), Puolustusmenojen osuu valtion kokonaismenoista. <http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/puolustushallinnon_voimavarat/talous/puolustusmenojen_jakautuminen>, luettu 21.7.2016.
- 160 Puolustusministeriö (2016), Puolustusbudjetin osuu bruttokansantuotteesta. <http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/puolustushallinnon_voimavarat/talous/puolustusmenojen_jakautuminen>, luettu 21.7.2016.
- 161 SIPRI (2016), Military expenditure database. <http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database>, luettu 21.7.2016.
- 162 Turun Sanomat (2015), Puolustusvoimat valmistelee mittavia tykkihankintoja. <http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/750421/Puolustusvoimat_valmistlee-mittavia-tykkihankintoja>, luettu 15.8.2016.
- 163 Pulkki, Arto (2015), Sanokaa mitä saatto – fregatti se on... *Suomen Sotilas*. <<http://www.suomenmetsilaitos.fi/sanokaa-mita-sanotto-fregatti-se-on-tai-havittaja-ainakin>>, luettu 21.7.2016.
- 164 Helsingin Sanomat (2010), Aseveljemme Israel.
- 165 SIPRI (2016), Arms Transfer Database – Methodology. <<http://www.sipri.org/databases/armtransfers/background>>, luettu 21.7.2016.
- 166 Sähköpostiviesti: puolustusministeriö – SaferGlobe, 9.6.2016.
- 167 SIPRI (2016), Arms Transfer Database. <<http://www.sipri.org/databases/armtransfers/arm-transfers>>, luettu 4.6.2016.
- 168 Puolustusministeriö (2011), Puolustushallinnon materiaalipoliittika: osastraategia. Puolustusministeriö, Helsinki. <<http://www.defmin.fi/files/1831/materiaalipoliittika.pdf>>, luettu 19.8.2016.
- 169 SIPRI (2016), Arms Transfer Database
- 170 Iltalehти (2015), Maavoimat vastaanottti vuosien odottelun jälkeen viimeisen NH90-helikopterin. <http://www.iltalehti.fi/uitiset/201506181988061_uu.shtml>, luettu 21.7.2016.
- 171 Small Arms Survey (2015), Small Arms Survey 2015: Weapons and the World. Cambridge University Press, Cambridge.
- 172 Liite yhteishankinnoista Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin hallusten väliseen yhteistyöstä puolustusmateriaalialalla tehtyyn sopimukseen, 9.5.2016
- 173 O'Dwyer, Gerard (2016), Nordic Procurement Agreement Aims To Involve Industry. Defence News. <<http://www.defensenews.com/story/defense/international/europe/2016/05/12/nordic-procurement-agreement-aims-involve-industry/84293798/>>, luettu 21.7.2016.
- 174 Väistänen, Paavo (2014), Pohjoismaisen yhteistyön synergiaedät materiaalihankinnoissa. Esiupseerikurssi 66 - tutkimustyö. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- 175 Euroopan puolustusvirasto (2012), Code of Conduct on Pooling and Sharing. <<https://www.eda.europa.eu/docs/news/code-of-conduct.pdf>>, luettu 21.7.2016.
- 176 Sähköpostiviesti: puolustusministeriö – SaferGlobe, 14.6.2016.

LYHYT SANASTO

Sotatuote (Military material)

Tuote, joka on tarkoitettu sotilaskäytöön. Suomen lainsäädännössä käytetään termiä puolustustarvikke (defence material). Tuotteet on listattu EU:n puolustustarvikkeluettelossa (Military List).

TIV (Trend Indicator Value)

TIV-yksikkö on Tukholman kansainvälisen rauhanturkimusinstituutin SIRPI:n kehittämä tapa mitata sotatuotteiden kauppaan. TIV-arvot lasketaan sotilaallisten resurssien tuontokustannuksien perustella. TIV-arvot eivät siten kerro tehtyjen asekauppojen myynti- tai ostohinnoista.

Siviiliase (Civilian firearms)

Ase, joka on tarkoitettu metsästykseen tai urheiluammuntaan. Pienaseita ja patruunoita viedään kuitenkin siviiliaseina myös asevoimille sekä viranomaisille. Siviiliaseista puhutaan myös kaupallisina aseina.

Kaksikäyttötuote (Dual-use good)

Tuote, teknologia tai palvelu, jota voidaan käyttää siviililuontoisen käytön lisäksi joukkotuhoaseen tai sen kuljettamisessa tarvittavan ohjuksen valmistamiseen tai jolla voidaan edistää yleistä sotilaallista toimintakykyä.

Vientilupa (Export licence)

Viranomaisen myöntämä lupa, joka tarvitaan sotatuotteiden, siviiliaseiden ja kaksikäyttötuotteiden viemiseksi Suomesta ulkomaille. Myönnetyt vientilupa ei välttämättä johda toteutuneeseen vientiin.

SaferGloben käyttämä asekaupan ja asevalvonnan sanasto löytyy kokonaisuudessaan verkkosivulta www.saferglobe.fi. Asevalvontaraportissa käytettyjä termejä ja analyysimenetelmiä avataan myös verkkosivulta löytyvässä laatuselosteessa.

